

Årsredovisning 2008

INNEHÅLL

- 1 Teaterchefen inleder
- 2 Opera – stora scenen
- 6 Balett – stora scenen
- 11 Visionsarbete utifrån ett historiskt arv
- 21 Hållbarhetsredovisning
- 26 Förvaltningsberättelse för 2008
- 33 Resultaträkning
- 34 Balansräkning
- 37 Kassaflödesanalys
- 38 Noter
- 41 Revisionsberättelse
- 43 Bolagsstyrningsrapport

Omslagsbild: Elin Rombo och Michael Weinius i Batseba.

Grafisk form: Katarina Marklund & Ulrika Hembjer

Layout: Ulrika Hembjer

Foto: Alexander Kenney,

Hans Nilsson, Carl Thorborg

Redaktör: Torbjörn Eriksson.

Hållbarhetsredovisning:

Camilla Högström

Tryck: EO Grafiska

Opera och balett – en mänsklig rättighet

”Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, att njuta av konst samt att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner.”

(art. 27 ur FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter)

Genom att arbeta med att göra våra konstarter opera och balett tillgängliga för så många som möjligt uppfyller Kungliga Operan en mänsklig rättighet. Det känns bra! Vi strävar efter att uppfylla denna mänskliga rättighet ännu bättre och bli än mer tillgängliga, bland annat genom folkbildningsarbete och verksamhet för barn och ungdom.

Under år 2008 har vi vid 1 559 tillfällen på olika sätt – genom föreställningar på stora scenen och andra arrangemang – gjort verksamheten tillgänglig för en publik, vars intresse och engagemang för Sveriges ledande institution inom opera och balett har en mycket lång tradition. Också i sociala skikt som slentrianmässigt inte alltid förbundits med operabesök.

För år 2008 vill jag särskilt framhålla tre faktorer i vår strävan att ytterligare tillgängliggöra vår verksamhet:

• **Operans barn- och ungdomsverksamhet**

Fortsatt utveckling med bland annat deltagande i ett europeiskt samarbetsprojekt ”Slaveri i vår tid” och etablering av ett treårigt samarbete med en vänskola i en av Stockholms förorter.

• **Nibelungens ring i SVT**

Enbart sändningen av första delen, *Rhenguldet*, sågs av 200 000 tittare runt om i landet, en siffra som är jämförbar med 200 utsålda hus eller den totala publiken för en hel säsong opera- och balettföreställningar på Operans stora scen.

• **Digitala sändningar**

Premiär för direktsänd svensk opera och balett i samarbete med Folkets Hus och Parker, stort genomslag i media utanför huvudstaden.

Från och med i år rapporterar Operan enligt av

regeringen under 2007 fattat beslut om nya riktlinjer för extern rapportering för statligt ägda företag. Det handlar om utökade krav på hållbarhetsinformation. Syftet är att öka medvetenheten för hållbarhetsfrågor inom företaget och på så sätt driva utvecklingen av ansvarsfrågor framåt.

Vi på Operan har enats om att vi i ett första steg kommer att prioritera områden som jämställdhet och mångfald. Nästa steg blir att närmare ta sig an klimatfrågan, ett område som staten uttryckt önskemål om att fördjupa sig i för statligt ägt företag.

Själv känner jag stor tillförsikt inför uppgiften – det blir en spännande utmaning. Ytterst handlar det om att vi tillsammans ska bidra till att vara ett än mer aktivt och professionellt företag och leva upp till vår vision att ”vi på Kungliga Operan ska göra svenskarna stolta över sin Opera”.

Anders Franzén
TEATERCHEF OCH VD

PS. Under säsongen 2010/11 genomgår operahuset omfattande ombyggnader och renoveringar vilka är nödvändiga för att ett gammalt hus ska fungera för såväl publik som personal. Över 200 föreställningar och konserter planeras i Stockholm och runt landet. På sikt behöver vi dock ett nytt hus för opera och balett. Det säger sig självt att ett operahus från 1898 inte kan tillgodose de krav en modern publik ställer, liksom att scenkonstens behov har utvecklats sedan dess. DS

Askungen

Musik: Gioacchino Rossini. Text: Jacopo Ferretti. Svensk text för textmaskin: Lasse Zilliacus. Regi: Irina Brook. Bitr. regissör: Peter Engelfeldt. Regiassistenter: Sophie Petit/Geoffrey Carey. Scenograf: Noëlle Ginefri. Ljus: Zerlina Hugues/Arnaud Jung. Kostym: Sylvie Martin-Hyszka. Koreograf: Cécile Bon. Video: Frédéric Durieu/Kristine Malden. Dirigent: Walter Attanasi.

I rollerna: Ramiro Daniel Behle/Leif Aruhn-Solén. Dandini: Jesper Taube/Aris Argiris. Don Magnifico: Bruno Praticò/Jonathan Veira. Tisbe: Katarina Leoson. Clorinda: Karin Ingebäck/Carla di Censa. Angelina: Malena Ernman. Alidoro: Lennart Forsén/Umberto Chiummo.

PREMIÄR: 31 MAJ 2008
ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 17
ANTAL BESÖKARE: 14 694

Batseba

Musik: Sven-David Sandström. Libretto: Leif Janzon efter Torgny Lindgrens roman Bat Seba. Svensk bearbetning för textmaskin: Lasse Zilliacus. Scenograf: Lars Åke Thessman. Kostym: Karin Erskine. Koreograf: Håkan Mayer. Ljus: Torkel Blomkvist. Regi: David Radok, Dirigent: Leif Segerstam.

I rollerna: Batseba som ung kvinna: Elin Rombo. Batseba som mogen kvinna: Hillevi Martinpelto. Kung David: Michael Weinius. Ahinoam: Ingrid Tobiasson. Tamar: IVA. Naomi: Marianne Eklöf. Fyra små profetissor: Marie Alexis, Jeanette Bjurling, Johanna E. Martell, Marianne Hellgren Staykov. Uria: Gueorgui Elkin. Absalom Karl-Magnus Fredriksson. Amnon: Klas Hedlund/Carl Unander-Scharin (endast sång). Kommendören: Tomas Bergström. Kvinna 1, Kvinna 2: Annica Nilsson, Anna Norrby/Monica Mannerström. Barnkör från Adolf Fredriks musikklasser

URPREMIÄR: 13 DECEMBER 2008
ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 2
ANTAL BESÖKARE: 1 777

Bohème

Musik: Giacomo Puccini. Text: Giuseppe Giacosa och Luigi Illica efter Henry Murger Scènes de la vie de bohème. Svensk översättning för textmaskin: Nenne Runsten. Scenografi och ljusdesign: Lars Östbergh. Kostym: Annsofi Nyberg. Regi: Wilhelm

Carlsson. Dirigent: Pier Giorgio Morandi/Pietro Rizzi.

I rollerna: Mimi: Maria Fontosh. Rodolphe: Jonas Degerfeldt. Marcel: Jesper Taube. Musette: Marianne Hellgren Staykov/Henriikka Gröndahl. Colline: John Erik Eleby. Schaunard: Ola Eliasson. Benoit: Magnus Kyhle/Magnus Lindén. Alcindore: Magnus Lindén/Magnus Kyhle. Parpignol: Thomas Annmo/Pierre Gylbert. Barn från Adolf Fredriks musikklasser.

PREMIÄR: 15/9 2001
ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 9
ANTAL BESÖKARE: 8 742

Falstaff

Musik: Giuseppe Verdi. Text: Arrigo Boito efter Shakespeare. Sjungs på italienska med Alf Henriksons översättning bearbetad för textmaskin av Lasse Zilliacus. Dekor: Lennart Jirlow. Kostym: Ann-Margret Fyregård. Ljus: Hans-Åke Sjöquist. Regi: Ann-Margret Pettersson. Dirigent: Pier Giorgio Morandi/Stefan Solyom.

I rollerna: Sir John Falstaff: Carl Johan Falkman/Gunnar Lundberg. Ford: Jesper Taube/Anders Larsson. Fenton: Klas Hedlund/Jonas Degerfeldt. Doktor Cajus: Magnus Kyhle. Bardolfus: Ulrik Ovale/Niklas Björling Rygert. Pistol: Lennart Forsén/Sten Wahlund. Mrs Alice Ford: Hillevi Martinpelto/Doina Dimitriu. Nannetta: Ofelia Sala/Silvia Moi. Mrs Quickly: Ingrid Tobiasson/Maria Streiffert. Mrs Meg Page: Susann Végh/Katja Dragojevic.

PREMIÄR: 16 FEBRUARI 2008
ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 19
ANTAL BESÖKARE: 15 405

Guldringen

Text: Kristian Benkö efter Richard Wagner. Musik: Carin Bartosch Edström efter Richard Wagner. Dramaturg: Stefan Johansson. Regi: Kristian Benkö. Scenografi: Richard Andersson. Kostym: Astrid Stenberg. Ljus: Lennart Persson. Ljud: Tony Dickman. Video: Bjarni Hafsteinsson. Dirigent: Per-Otto Johansson.

I rollerna: Brunnhilde: Lena Hoel/Sara Olsson. Wotan: Johan Edholm/Karl-Magnus Fredriksson. Siegfried: Per-Håkan Precht/

opera

Batseba. Scenbild: Lars Åke Thessman.

Rickard Söderberg. Roller på dvd: Fasolt/
Fafner: Lennart Forsén. Mime: Niklas Björling
Rygert. Waltraute: Marianne Eklöf. Inspelade
röster: Rhendöttrar: Karin Ingebäck, Katarina
N Leoson, Karin Lovelius, Susann Végh.

URPREMIÄR: 9 FEBRUARI 2008

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 8

ANTAL BESÖKARE: 904

ANTAL SKOLFÖRESTÄLLNINGAR: 10

ANTAL BESÖKARE: 1 140

La Traviata

Musik: Giuseppe Verdi. Text: Francesco Maria
Piave efter Alexander Dumas d. y. drama
Kameliadamen. Svensk text för textmaskin:
Ann-Cathrin Palme. Scenografi och kostym:
Steffen Aarving. Ljus: Jesper Kongshaug.
Regi: Kasper Bech Holten. Dirigent Daniel
Jakobi.

I rollerna: Violetta Valéry: Maria Costanza
Nocentini/Maria Fontosh. Flora Bervoix:
Agneta Lundgren. Annina 1: Jessica
Forsell/Barbro Hillerud. Annina 2: Monica
Mannerström/Annica Nilsson. Alfredo
Germont: Marc Heller/Jonas Degerfeldt.
Giorgio Germont: Anders Larsson.
Gastone de Létorières: Ulrik Qvale. Baron
Douphol: Magnus Lindén. Markis d'Obigny:
Mikael Axelsson. Doktor Grenvil: Michael
Schmidberger. En betjänt: Thomas Annmo/
Mikael Kolthof. Ett bud: Ian Power/Tomas
Bergström.

PREMIÄR: 20 JANUARI 2008

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 6

ANTAL BESÖKARE: 4 974

Loranga, Masarin och Dartanjang

Musik: Carl Unander-Scharin. Scenografi:
Peder Freij och Karl Dunér. Kostym: Peder
Freij. Ljus: Hans-Åke Sjöquist. Regi: Karl
Dunér. Libretto: Barbro Lindgren. Dirigent
Joakim Unander.

I rollerna: Loranga: Ola Eliasson. Masarin:
Eva Pilat. Dartanjang: John Erik Eleby. Tjyven
Gustav: Niklas Björling Rygert. Morfar i trädet:
Ulrik Qvale/Magnus Kyhle. Polisen: Ulrik
Qvale/Magnus Kyhle. Papegojan Vackra Klara:
Marianne Hellgren Staykov. Varmakorvgubben:
Michael Schmidberger. Giraffen: Alar Pintsaar.

PREMIÄR: 8 DECEMBER 2006

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 3

ANTAL BESÖKARE: 1 697

ANTAL SKOLFÖRESTÄLLNINGAR: 1

ANTAL BESÖKARE: 492

Näktergalen

(Spelades tillsammans med Spanska Timmen i
programmet Spanska Timmen/Näktergalen)
Musik: Igor Stravinskij. Text: tonsättaren
och Stepan Mitsov efter Hans Christian
Andersens saga. Översättning: Ilmar Laaban.
Scenografi och kostym: Charles Koroly. Ljus:
Linus Fellbom. Koreografi: Donya Feuer. Regi:
Gunnel Lindblom. Dirigent: Eva Ollikainen.

I rollerna: Näktergalen: Jeanette Bjurling.
Kokerskan: Agneta Lundgren/Angela
Rotondo. Fiskaren: Carl Unander-Scharin.
Kejsaren: Ola Eliasson. Kammarherren: John
Erik Eleby. Prästen: Michael Schmidberger.
Döden: Kristina Martling/Marianne Eklöf.
Japanska Sändebud: Pierre Gylbert, Kristian
Flor, Christian Wegmann/Anders Rydén, Jan
Strömberg, Jan Ola Persson. Elever från Kung
Fu-skolan.

PREMIÄR: 12 MARS 2005

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 7

ANTAL BESÖKARE: 3 633

Orphée

Musik: Christoph Willibald Gluck bearbetad
av Hector Berlioz. Text: Pierre-Louis Moline
efter Calzabigi. Översättning för textmaskin:
Lasse Zilliacus. Scenografi och kostym:
Marie-Louise Ekman. Ljus: Erik Berglund.
Koreografiassistent: Ana Laguna. Regi och
koreografi: Mats Ek. Dirigent: Sir Richard
Armstrong/Joakim Unander.

I rollerna: Orphée: Anna Larsson/Anne Sofie
von Otter. Eurydice: Lisa Larsson/Marie Arnet.
Amor: Jeanette Bjurling/Marianne Hellgren
Staykov. Dansare: Jonna Aaltonen, Alexandra
Campbell, Kate Lind Af Hageby, Jonna
Savioja, Giovanni Bucchieri, Brendan Collins,
George Elkin, Jesper Hylin, Aleksandar
Maksic och Göran Svalberg.

PREMIÄR: 8 DECEMBER 2007

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 12

ANTAL BESÖKARE: 12 695

Ragnarök

Musik och text: Richard Wagner. Scenografi
och kostym: Bente Lykke Møller. Ljus:
Torben Lendorph. Video: Mats Bäcker, Johan

Forslind, Jörgen Gustafson. Dramaturg:
Stefan Johansson. Svensk bearbetning för
textmaskin: Lasse Zilliacus. Regi: Staffan
Valdemar Holm. Dirigent: Gregor Bühl.

I rollerna: Siegfried: Pär Lindskog/Lars
Cleveman. Gunther: Gabriel Suovanen. Hagen:
Hans-Peter König/James Moellenhoff.
Alberich: Ketil Hugaas. Brünnhilde: Katarina
Dalayman. Guttrune: Lena Nordin. Waltraute:
Helene Ranada. Första nornan: Helene
Ranada. Andra nornan: Martina Dike/
Marianne Eklöf. Tredje nornan: Annalena
Persson. Woglinde: Karin Ingebäck.
Wellgunde: Susann Végh/Elisabeth Meyer-
Topsoe. Flosshilde: Karin Lovelius. Dansare i
filmavsnitten: Hervor Sjöstrand, Kristin Kåge
och Elisabeth Crispin.

PREMIÄR: 15 SEPTEMBER 2007

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 4

ANTAL BESÖKARE: 4 188

Rhenguldet

Musik och text: Richard Wagner. Scenografi
och kostym: Bente Lykke Møller. Ljus: Torben
Lendorph. Dramaturg: Stefan Johansson.
Svensk bearbetning för textmaskin: Lasse
Zilliacus. Regi: Staffan Valdemar Holm.
Dirigent: Gregor Bühl/Leif Segerstam.

I rollerna: Wotan: Terje Stensvold. Donner
Johan Edholm/Gunnar Lundberg. Froh Klas
Hedlund/Jonas Degerfeldt. Loge Thomas
Sunnegårdh/Magnus Kyhle. Alberich: Ketil
Hugaas/Marcus Jupither. Mime: Niklas
Björling Rygert/Ulrik Qvale. Fasolt: Hans-
Peter König/Lennart Forsén. Fafner: Lennart
Forsén/Anders Jakobsson. Fricka: Martina
Dike. Freia: Sara Olsson/Ann Petersen. Erda:
Anna Larsson. Woglinde: Karin Ingebäck.
Wellgunde: Susann Végh. Flosshilde: Karin
Lovelius/Katarina Leoson.

PREMIÄR: 10 SEPTEMBER 2005

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 4

ANTAL BESÖKARE: 4 048

Rosenkavaljeren

Musik: Richard Strauss. Text: Hugo Von
Hofmannsthal. Svensk översättning för
textmaskin: Lasse Zilliacus. Kostym: David
Walker. Scenbilder: Henry Bardon. Regi: Folke
Abenius. Dirigent: Roland Böer.

I rollerna: Fältmarskalkinnan: Hillevi
Martinpelto. Baron Ochs: Ketil Hugaas,

Octavian: Matilda Paulsson. Herr von Faninal: Ola Eliasson. Sophie: Ailish Tynan, Jungfru Marianne Leitmetzerin: Agneta Lundgren. Valzacchi: Magnus Kyhle. Annina: Marianne Eklöf. En sångare: Mathias Zachariassen.

PREMIÄR: 15 Maj 1971

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 10

ANTAL BESÖKARE: 8 806

Siegfried

Musik och text: Richard Wagner. Scenografi och kostym: Bente Lykke Møller. Ljus: Torben Lendorph. Dramaturg: Stefan Johansson. Regi: Staffan Valdemar Holm. Dirigent: Gregor Bühl.

I rollerna: Siegfried: Lars Cleveman. Mime: Niklas Björling Rygert. Wotan: Terje Stensvold. Alberich: Ketil Hugaas. Fafner: Lennart Forsén. Skogsfågeln: Marianne Hellgren Staykov. Erda: Anna Larsson. Brünnhilde: Katarina Dalayman.

PREMIÄR: 16 SEPTEMBER 2006

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 3

ANTAL BESÖKARE: 3 183

Simson och Delila

Musik: Camille Saint-Saëns. Text: Ferdinand Lemaire. Översättning för textmaskin: Lasse Ziliacus. Ljus: Guy Simard. Scenografi och kostym: André Barbe. Regi och koreografi: Renaud Doucet. Dirigent: Gregor Bühl/Johannes Gustavsson.

I rollerna: Delila: Anna Larsson/Maria Streiffert. Simson: Richard Decker/Lars Cleveman. Dagens överstepräst: David Bizic/Johan Edholm. Abimelek: Sten Wahlund. En gammal hebré: Michael Schmidberger. En budbärare: Anders Blom/Thomas Anmno. Förste filistéen: Olof Lijja/Anders Rydén. Andre filistéen: Mattias Milder/Ian Power.

PREMIÄR: 13 SEPTEMBER 2008

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 14

ANTAL BESÖKARE: 8 130

Spanska Timmen

(Spelades tillsammans med Näktergalen i programmet Spanska Timmen/Näktergalen) Musik: Maurice Ravel. Text: Franc-nohain. Scenografi: Jan Lundberg. Kostym: Peder

Freijj. Ljus: Erik Berglund. Regi: Karl Dunér. Dirigent: Eva Ollikainen.

I rollerna: Torquemada: Magnus Kyhle. Concepcion: Marie-Ange Todorovitch. Gonzalve: Carl Unander-Scharin. Ramiro: Johan Edholm. Don Inigo Gomez: John Erik Eleby.

PREMIÄR: 12 MARS 2005

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 7

ANTAL BESÖKARE: 3 633

Tosca

Musik: Giacomo Puccini. Text: Giuseppe Giacosa och Luigi Illica efter Victorien Sardous pjäs La Tosca. Översättning för textmaskin: Nenne Runsten. Scenografi: Björn Brusewitz. Kostym: Ann-Mari Anttila. Ljus: Hans-Åke Sjöquist. Regi: Knut Hendriksen. Dirigent: Pier Giorgio Morandi/Michail Agrest/Donato Renzetti/Alberto Hold-Garrido.

I rollerna: Floria Tosca: Lena Nordin. Mario Cavaradossi: Marc Heller/Aleksanders Antonenko/Hector Sandoval/Lars Cleveman/Renzo Sulian. Baron Scarpia: Gunnar Lundberg/Johan Edholm. Cesare Angelotti: Ola Eliasson. Sakristanen: Magnus Lindén. Spoletta: Magnus Kyhle/Niklas Björling Rygert. Sciarrone: Michael Schmidberger/John Erik Eleby. En fångvaktare: Esa Aapro/Alar Pintsaar. En herdegosse: Axel Bergström/Mikael Emilsson.

PREMIÄR: 11 SEPTEMBER 2004

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 16

ANTAL BESÖKARE: 13 497

Tristan och Isolde

Musik och text: Richard Wagner. Framförs på tyska med textmaskin. Scenografi och kostym: Olaf Zombeck. Ljus: Linus Fellbom. Regi: Hans-Peter Lehmann. Dirigent: Gregor Bühl.

I rollerna: Tristan: Lars Cleveman. Kung Marke: Lennart Forsén. Isolde: Nina Stemme. Kurwenal: Gunnar Lundberg. Melot: Ulrik Qvale. Brangäne: Marianne Eklöf. En herde: Niklas Björling Rygert. En styrman: Mikael Axelsson. En ung sjöman: Niklas Björling Rygert.

PREMIÄR: 14 MARS 2004

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 6

ANTAL BESÖKARE: 4 684

Trubaduren

Musik: Giuseppe Verdi. Libretto: Salvatore Cammarano efter Antonio Garcia Gutiérrez pjäs El Trovador. Scenografi och kostym: Reinhard Von Der Thannen. Ljus: Ellen Ruge. Regi: Wilhelm Carlsson. Dirigent: Pier Giorgio Morandi/Stefan Solyom.

I rollerna: Greve Luna: Karl-Magnus Fredriksson. Leonora: Sara Olsson. Azucena: Marianne Eklöf/Ingrid Tobiasson. Manrico: Stuart Neill. Ferrando: John Erik Eleby. Ines: Agneta Lundgren. Ruiz: Ulrik Qvale. En gammal zigenare: Michael Schmidberger. En budbärare: Anders Blom/Pierre Gylbert. Hämnens demon: Mirco Andreani.

PREMIÄR: 13 MAJ 2006

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 11

ANTAL BESÖKARE: 6 960

Valkyrian

Musik och text: Richard Wagner. Scenografi och kostym: Bente Lykke Møller. Ljusdesign: Torben Lendorph. Dramaturg: Stefan Johansson. Regi: Staffan Valdemar Holm. Dirigent: Gregor Bühl /Leif Segerstam.

I rollerna: Siegmund: Michael Weinius/Endrik Wottrich. Wotan: Terje Stensvold. Hunding: Lennart Forsén. Sieglinde: Emma Vetter/Nina Stemme. Brünnhilde: Rachael Tovey/Caroline Whisnant/Katarina Dalayman. Fricka: Martina Dike. Helmwige: Sara Olsson. Gerhilde: Agneta Lundgren. Ortlinde: Sara Andersson. Waltraute: Susann Végh/Martina Dike. Siegrune: Katarina Leoson. Rossweise: Marianne Eklöf/Ingela Berglund. Grimgerde: Eva Pilat, Schwerteite: Kristina Martling.

PREMIÄR: 25 FEBRUARI 2006

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 3

ANTAL BESÖKARE: 3 357

Kungliga Hovkapellet och Kungliga Operans Kör, med kormästare Folke Alin och Christina Hörnell, har medverkat i operaproduktioner under 2008.

balett

Birgit Cullberg 100 år Som Om

Koreografi: Johan Inger. Originalmusik: Stefan Levin (komponerad för Cullbergbaletten).
Scenografi och kostymer: Mylla Ek. Ljus: Erik Berglund. Repetitörer: Lisa Drake och Anna Grip.

Dansare i Cullbergbaletten: Hlín Diego Hjälmarsdóttir, Åsa Lundvik Gustafson, Sandra Marín García, Izumi Shuto, Sharon Vazanna, Patricia Vázquez, Kenneth Bruun Carlson, Carl Inger, Shumpei Nemoto, Adam Schütt, Isaac Spencer, Jermaine Spivey, Thomas Zamolo. Ljudband

Fröken Julie

Koreografi: Birgit Cullberg. Musik: Ture Rangström, arrangerad av Hans Grossman. Inspelning från 1973 med Stockholms Filharmoniska Orkester under ledning av Carl-Rune Larsson. Scenografi: Sven X:et Erixson. Ljus: Erik Berglund efter originalversion. Iscensättning: Agneta Stjernlöf-Valcu, Lena Wenbergren-Juras.

I rollerna: Fröken Julie: Nadja Sellrup/Marie Lindqvist. Greven, Julies far: Christian Rambe. Julies fästman: Olaf Kollmannsperger/Serguei Endinian. Jean, betjänt: Dragos Mihalcea/Jan-Erik Wikström. Kristin, kokerska: Jeannette Diaz-Barboza/Irina Laurenova. Skogsvaktarns Clara: Magdalena Irigoyen. Anders: Jens Rosén. En full bonde: Hugo Therkelson/Gunnlaugur Egilsson. Tre skvallerkåringar: Emma Claesson, Ylva Helander, Isabella Sandström. Bondfolk, Spöken: Ann Brattselius, Nathalie Perriraz, Nelli Korpela, Jacqueline Coombs, Cecilia Canemyr, Emma Claesson, Ylva Helander, Jesper Hylin, Gunnlaugur Egilsson, Sachaias Grandin, Jens Rosén, Hugo Therkelson. Ljudband

NYPREMIÄR: 18 JANUARI 2008

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 6

ANTAL BESÖKARE: 4 458

Christe, Matthews, Ek Moving Glass

Koreografi: Nils Christe. Koreografassistent: Annegien Sneep. Musik: Symfoni nr 3 av Philip Glass. Scenografi: Thomas Rupert. Kostym: Annegien Sneep. Ljus: Martin Säfström. Repetitör: Johanna Björnson. Koreolog: Agneta Stjernlöf-Valcu. Dirigent: Rossen Milanov.

Dansare: Nadja Sellrup, Nikolaus Fotiadis, Jurgita Dronina, Katja Björner, Sarah Fontaine, Katarina Edling, Marta Rodriguez Coca, Maria Hjelte, Olaf Kollmannsperger, AdiLiJiang Abudurehman, Luca Vetere, Avetik Karapetyan, Serguei Endinian.

quondam

Koreografi: Sabrina Matthews. Musik: ur Stabat Mater av Giovanni Battista Pergolesi. Kostym: David Boechler. Ljus: Pierre Lavoie. Repetitör: Eva Nissen.

Dansare: Marie Lindqvist, Minji Nam/Katarina Edling, Jan-Erik Wikström, Olof Westring/Andy Rietschel. Sångsolister: Rebecca Rasmussen/Karin Andersson, sopran, Jeanette Ekornåsvåg/Astrid Robillard, mezzosopran (Operahögskolan).

Rättika

Koreografi: Mats Ek. Koreografassistent: Ana Laguna. Musik: Johannes Brahms Violinkonsert. Scenografi och kostym: Mylla Ek. Ljus: Erik Berglund. Repetitör och koreolog: Eva Säfström.

Dansare: Jeannette Diaz-Barboza, Elisa Fossati, Ylva Helander, Irina Laurenova, Kate Lind af Hageby, Kristina Oom, Jonna Savioja, Anna Valev, Brendan Collins, Pascal Jansson, Andrey Leonovitch, Dragos Mihalcea, Adrian Navarro, Aleksandar Maksic, Jens Rosén, Oscar Salomonsson, Hugo Therkelson samt Jacqueline Coombs, Maria Hjelte, Jenny Westring, Olaf Kollmannsperger, Jörgen Stövind och Luca Vetere. Violinolist: Vilde Frang.

URPREMIÄR: 11 NOVEMBER 2008

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 9

ANTAL BESÖKARE: 6 748

Gustav III

Koreografi: Patrice Bart. Koreografassistent: Claude de Vulpian. Musik: Carl Maria von Weber och Joseph Martin Kraus, arrangerad av Ermanno Florio. Libretto: Erik Näslund. Scenografi: Elisabeth Åström. Kostym: Lars Wallin. Ljus: Linus Fellbom. Dirigent: Ermanno Florio/Graham Bond.

Kungen, Gustav III: Olof Westring/Jan-Erik Wikström. Drottningen, Sofia Magdalena: Jurgita Dronina/Jenny Nilson. Änkedrottningen Lovisa Ulrika: Marie Lindqvist/Anna Valev. Kronprinsen som barn: Frei Ruhl/Conrad Olmos/Edvin Hermansson,

Jan-Erik Wikström som Gustav III i baletten med samma namn.

Rufus Blad/Rasmus Nelzén. Gustav IV Adolf som vuxen: Sachaias Grandin/Jörgen Stövind/Joakim Adeberg. Gustaf Mauritz Armfelt: Nikolaus Fotiadis/Oscar Salomonsson. Adolf Fredrik Munck: Pascal Jansson/Brendan Collins. Badin: Avetik Karapetyan/Serguei Endinian. Antoine Bournonville: AdLiJiang Abudureheman/Olaf Kollmannsperger. Giovanna Bassi: Nicole Rhodes/Gina Tse/Minji Nam samt Sophie Benoit. Louis Deland: Jens Rosén. Ulla (Ulrika Eleonora) von

Höpken: Katja Björner/Jeannette Diaz-Barboza samt Katriina Edling. Augusta Löwenhielm: Eunsun Jun/Minji Nam samt Katriina Edling. Anna Sofia Ramström: Irina Laurenova/Nathalie Perriraz. Tre konspiratörer: Andy Rietschel, Christian Rambe, Istvan Kisch samt Brendan Collins, Dragos Mihalcea, Nikolaus Fotiadis, Hugo Therkelson och Pascal Jansson. Johan Tobias Sergel: David Hedrick. "Garçons bleus" (Blå gossar): Serguei Endinian, Bence Jancsula, Olaf Kollmannsperger, Oscar

Salomonsson, Adrian Navarro, AdLiJiang Abudureheman, Avetik Karapetyan samt Takashi Setoguchi. Slutsцен – pas de deux: Nadja Sellrup/Sarah Fontaine och Andrey Leonovitch/Dragos Mihalcea.

URPREMIÄR: 28 MARS 2008
ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 19
ANTAL BESÖKARE: 13 912

Nötknäpparen

Koreografi: Pär Isberg. Musik: Pjotr Tjajkovskij.
Libretto: Pär Isberg och Erik Näslund fritt efter Elsa Beskow och E.T.A. Hoffman.
Scenbilder: Bo-Ruben Hedwall. Kostymer: Ann-Mari Anttila. Ljussättning: Torkel Blomkvist. Dirigent: Paul Hoskins.

I ledande roller: Petter: Serguei Endinian/Olaf Kollmannsperger/Jens Rosén. Lotta: Nathalie Perriraz/Ann Brattselius/Nathalie Fernandez/Alexandra Kastrinos. Tant Brun: Kate Lind af Hageby/Irina Laurenova/Jeanette Diaz-Barboza. Tant Grön: Karin Forslind/Katja Björner/Emma Claesson. Tant Gredelin: Anna Valev/Susanna Englund. Farbror Blå: Anders Nordström/Brendan Collins/Hugo Therkelson/Christian Rambe. Farbror Blås husa: Marie Lindqvist/Judith Simon/Jurgita Dronina/Katariina Edling. Kolaren: Jan-Erik Wikström/Oscar Salomonsson/Nikolaus Fotiadis. Rättkungen: Hugo Therkelson/Andy Rietschel. Snödrotningen: Sarah Fontaine/Jeanette Diaz-Barboza/Sophie Benoit/Irina Laurenova/Karin Forslind.

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 8

ANTAL BESÖKARE: 7 627

ANTAL SKOLFÖRESTÄLLNINGAR: 1

ANTAL BESÖKARE: 1 007

Pippi Långstrump

Koreografi och iscensättning: Pär Isberg.
Musik: Georg Riedel och Stefan Nilsson.
Libretto: Pär Isberg och Gunilla Roempke efter Astrid Lindgrens böcker. Biträdande koreograf: Karl Dyll. Scenografi: Bo-Ruben Hedwall. Kostym: Ann-Mari Anttila. Ljus: Torkel Blomkvist. Dirigent: Anders Eljas.

I ledande roller: Pippi Långstrump: Jenny Nilson/Anna Valev. Tommy: Olaf Kollmannsperger. Annika: Nathalie Perriraz/Ann Brattselius. Kapten Efraim Långstrump, Pippis pappa: Pascal Jansson/Jan-Erik Wikström. En ängel, Pippis mamma: Judith Simon/Katja Björner. Herr Nilsson, apa: Aaron Hilton/Rufus Blad. Fridolf, Pippis favoritmatros: Jens Rosén/Oscar Salomonsson. En brevbärare: Oscar Salomonsson/Avetik Karapetyan. Paradisfåglar: Nicole Rhodes, Nikolaus Fotiadis.

PREMIÄR: 12 MAJ 2005

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 4

ANTAL BESÖKARE: 3.125

ANTAL SKOLFÖRESTÄLLNINGAR: 1

ANTAL BESÖKARE: 909

Svansjön

Koreografi och iscensättning: Natalia Conus efter Petipa/Ivanov. Libretto V. Begitjev och V. Geltser. Musik: Pjotr Tjajkovskij. Scenbilder: Henry Bardon. Kostymer: David Walker. Dirigent Tadeusz Wojciechowski/Zang Yi.

I rollerna: Odette/Odile: Marie Lindqvist/Nadja Sellrup/Jurgita Dronina/Lali Kandelaki. Prinsen: Jan-Erik Wikström/Andrey Leonovitch/Nikolaus Fotiadis/Vasil Akhmeteli. Rothbart: Pascal Jansson/Hugo Therkelson/Olof Westring. Narren: Avetik Karapetyan/Serguei Endinian/Olaf Kollmannsperger. Drottningen: Mariane Orlando/Cecilia Canemyr. Läraren: Christian Rambe/David Hedrick.

Pas de trois i akt 1: Eunsun Jun – Jenny Nilson – Oscar Salomonsson/Minji Nam – Mayumi Yamaguchi/Leanne Stojmenov – AdLiJiang Abudureheman.

Solodanser akt 2 och 4: Tre ledarsvanor: Jenny Nilson, Gina Tse/Eunsun Jun, Sarah Fontaine/Katja Björner. Fyra småsvanor: Magdalena Irigoyen/Laure Dougy, Mayumi Yamaguchi/Ann Brattselius, Minji Nam, Jacqueline Coombs.

Akt 3: Neapolitansk dans: Eunsun Jun/Gina Tse. Czardas: Irina Laurenova/Jenny Nilson/Sarah Fontaine, Andrey Leonovitch/Olof Westring.

Spansk dans: Desislava Stoeva/Eunsun Jun/Katja Björner, Olaf Kollmannsperger/Aleksander Nikolaev, Jeanette Diaz-Barboza/Kristina Oom, Hugo Therkelson/Christian Rambe/Oscar Salomonsson. Mazurka: Susanna Englund/Sarah Fontaine/Emma Claesson, Oscar Salomonsson/Adrian Navarro, Shinobu Sakaguchi/Ylva Helander, Andy Rietschel/Pascal Jansson. Fyra smånarrar: Elever från Kungliga Svenska Balettskolan.

PREMIÄR: 29 APRIL 1964

ANTAL FÖRESTÄLLNINGAR: 8

ANTAL BESÖKARE: 8 455

ANTAL TURNÉFÖRESTÄLLNINGAR: 10

ANTAL BESÖKARE: 11 551

Kungliga Baletten och Kungliga Hovkapellet samt elever från Kungliga Svenska Balettskolan har medverkat i balettproduktioner under 2008.

Visionsarbete utifrån ett historiskt arv

Såväl i förhållande till Stockholms storlek, befolkningens omfattning som i jämförelse med andra europeiska städer är opera- och balettintresset i Sveriges huvudstad levande och naturligt växande i nya generationer. Samtidigt arbetar Kungliga Operan intensivt och på många olika sätt för att bredda och fördjupa detta intresse.

Under 2008 ökade genomsnittspubliken för föreställningar på stora scenen för tredje året i rad, medan antalet arrangemang totalt gjorde rekordnotering liksom biljettintäkterna. Samtidigt har Operan prövat nya vägar att nå publik långt utanför Stockholms län och Mälardalen, publik som vanligtvis kanske inte har möjlighet att söka sig till Operan.

Besök stora scenen	168 993	(169 850; 172 880)
Genomsnittspublik	820	(813; 797)
Föreställningar	206	(209; 217)
Totalt antal besök	241 477	(236 252; 241 477)
Arrangemang	1 559	(1 528; 1 053)

* Siffrorna anger i tur och ordning 2008, (2007; 2006)

Opera

"En Ring för vår tid"

(Aftonbladet 22/1 -08 om Nibelungens ring)

"Stjärnklass" (SvD 2/6 -08 om Askungen)

"en intelligent uppsättning som samtidigt engagerar, provocerar, irriterar och fascinerar"

(DN 15/9 om Simson och Delila)

"Glödande kvinnosång" (DN 15/12 om Batseba)

Föreställningar och sändning av *Nibelungens ring* för SVT stod under 2008 i centrum liksom premiär för direktsänd svensk opera (*Falstaff*) på digitala bio-grafer. Att Operan presenterade en bred och varierad repertoar intygas bland annat av att Wagner, Verdi och Puccini hade sin självklara plats på repertoaren parallellt med nyuppsättningar av verk som inte spelats på

länge på Operan – till exempel Saint-Saëns *Simson och Delila*, nu med samtidspolitisk spets.

Att nyskapande är konstens pulsåder visar nationalscenen med regelbundna beställningar och uruppföranden, som till exempel Sven-David Sandströms *Batseba*, en modern grand opéra efter Torgny Lindgrens uppmärksammade roman och i likhet med *Simson och Delila* efter biblisk förlaga.

Internationella utbyten av olika slag är viktiga för utvecklingen av konstformerna opera och balett, som i sig själva är gränsöverskridande konstarter. Att sjunga opera på originalspråk (med för publiken översättning för textmaskin) innebär möjligheter att engagera internationella gäster, vilka regelbundet framträder på Operan.

Ur CSR-perspektiv (se vidare avsnitt Hållbarhetsredovisning) kommer operasektionen framöver att närmare diskutera hur team, artister och övrig personal förhåller sig till varandra i det konstnärliga arbetet (se k uppförandekod).

Beställningsverk

Under 2008 framfördes:

- *Guldringen* – kammарopera för barn efter Wagners Nibelungens ring – text Kristian Benkö, musik Carin Edström-Bartosch efter Richard Wagner. Urpremiär 9 februari 2008.

- *Batseba* – en opera efter Torgny Lindgrens roman – text Leif Janzon, musik Sven-David Sandström. Urpremiär 13/12 2008.

- På repertoaren in på nyåret 2008 stod vidare Operans beställningsverk *Loranga, Masarin och Dardanjang* – opera för barn och vuxna – text Barbro Lindgren, musik Carl Unander-Scharin; urpremiär 4/12 2006.

Övriga fullbordade:

- *Karlsson på taket* – opera för barn och vuxna – efter Astrid Lindgrens böcker, text Mathias Claesson, musik Tomas Lindahl.

Kungliga Operans Kör och statister i en fredlig handling i *Simson och Delila*.

Under arbete:

- *Triumf och tragedi* – opera för ungdom – text Daniel Boyacioglu, musik Paula af Malmborg. Planerad premiär 2010.
- *Kroppens dunkla natt* – kammaropera om en kvinnlig vetenskapsman på 1700-talet – text Leif Janzon, musik Catharina Backman. Planerad premiär 2011.
- *Hamlet* – ett flerspråkigt genreöverskridande musikteaterverk för sångare, dansare och instrumentalister efter Shakespeares drama – text Patrik Sörling, musik Reine Jönsson.
- *Strandad* (arbetsnamn) – opera i en akt – text Kerstin Perski, musik Karin Rehnqvist.
- *Gossen och kärleken till tre apelsiner*, dockopera i en akt för barn 2-5 år efter Carlo Gozzis commedia *Kärleken till de tre apelsinerna*. Musik Leif Hultquist, text Sven Wagelin-Challis. Uruppförs i samarbete med Dockteatern Tittut våren 2010.

Balett

- "Tankeväckande balettsmycke... Koreografen Patrice Bart kan konsten att komponera i rummet - av kåren skapas dynamiskt rörliga former med sällskapsdans som bas."* (SvD 30/3 -08 om Gustav III)
- "Danstrippel rena knockouten"* (DN 9/11 -08 om Christe, Matthews, Ek)
- "The company looked stronger and more exciting than they have for some time"* (Dance Europe 1/09 om Christe, Matthews, Ek)

Den svenske teaterkungen Gustav III skapade Kungliga Baletten 1773, ett kompani som under 2008 slöt cirkeln med en urpremiär om sin upphovsman: helaftonsbaletten *Gustav III*. På repertoaren stod vidare uruppföranden av bl a Mats Ek, parallellt med en modern klassiker som *Pippi Långstrump*, i Pär Isbergs koreografi, och nypremiär av *Svansjön* i klas-

Kungliga Balettens hovdansare Marie Lindqvist och Jan-Erik Wikström i den nya baletten quondam.

sisk ”rysk” version som även gjorde Kina-turné. Den månadslånga turnén med Natalia Conus uppsättning inbegrep 100 personer – dansare, tekniker och administrativ personal från Operan med föreställningar i Beijing, Shanghai och Macao.

Premiär även för direktsänd svensk balett i samband med att *Nötknäpparen* i Pär Isbergs version visades på digitala biografer runt om i Sverige.

Workshop med koreografi och dans av medlemmar ur Kungliga Baletten genomfördes liksom även i internationell press uppmärksammade framträdanden av dansare ur kompaniet i ett så ovanligt sammanhang som varuhusskyltfönster i centrala Stockholm.

Inom ramen för Friendly exchange – ett utbyte av artister från internationella danskompanier – har en dansare från Australian Ballet (Leanne Stojmenov) deltagit i repetitionsarbetet och gjort föreställningar av *Svansjön*, medan Kungliga Balettens premiärdansare

Christian Rambe gjort gästspel i Sydney och Australian Ballet för repetitioner och föreställningar av *Manon*.

I likhet med operasektionen kommer även Baletten att analysera uppförandekod, dvs förhållningssätt mellan personer involverade i det konstnärliga arbetet.

Beställningsverk

Under 2008 framfördes:

- *Gustav III* – balett i två akter om ett operahus och ett kungamord – libretto Erik Näslund, koreograf Patrice Bart, musik C.M. von Weber och J.M. Kraus, bearbetad och arrangerad av Ermanno Florio. Urpremiär 28/3 2008.

Under arbete:

- *Ringaren i Notre-Dame* – balett i två akter – efter Victor Hugos roman, koreograf Pär Isberg, musik Stefan Nilsson. Premiär 2009.

Konserter

Ett populärt, återkommande och mycket uppskattat inslag under sensommaren är utomhuskonserten framför operahuset på Gustav Adolfs torg, i samarbete med Stockholms Kulturfestival - denna gång med Operans sångsolister, kör och hovkapell.

Vid sidan av föreställningsverksamhet på stora scenen arrangerades bl a en konsert med Kungliga Hovkapellet, vidare en hyllningskonsert till Birgit Nilssons minne (i samarbete Birgit Nilssons stipendiefond). Kungliga Operans Kör stod som värd för ett Öppet hus som tog alla publika delar i operahuset i anspråk och avslutades med konsert på stora scenen. Dessutom arrangerades 80 lunchkonserter i Gustav III:s Kafé i operahuset.

Nämnas bör operasolisternas vårcaprice i Operans Guldfoajé och julkonsert i Katarina kyrka. Gunnar Wennerbergs *Gluntarne* framfördes i Guldfoajén. Slutligen musikmedverkan av korister ur Kungliga Operans Kör i samband med jordfästningen av hovsångerskan Hjördis Schymberg.

Övriga arrangemang

Genom utställningsverksamhet i operahuset har historiskt material ur operans arkiv och samlingar presenterats: dels kring balettföreställningarna *Birgit Cullberg 100 år* och *Gustav III*, dels kring operaföreställningarna *Falstaff* och *Simson och Delila*. Dessutom har hovsångarna Hjördis Schymberg och Bengt Rundgren hedrats vid sin bortgång.

Operan deltog tillsammans med ett trettiotal andra teatrar i firandet av Dramatenhusets 100-årsjubileum vid en galaföreställning med maskerad. Operan bidrog med balettslag ur *Cendrillon*, en versmonolog med sång där fru Operan gratulerade nationalscenerna till 120 års lycklig skilsmässa (text Lasse Zilliacus & Stefan Johansson, musik Wagner & Offenbach) samt tre tjurhornister ur Hovkapellet som blåste fanfar.

Traditionsenligt genomförde eleverna vid Operahögskolan i Stockholm sitt årliga uppspel på stora scenen.

Scenteknik

Väsentliga händelser: Förutom alla produktioner som iscensatts på stora scenen har året inneburit planering och projektering för den nya korsalen som kommer i drift hösten 2009 och projektering av ombyggnad av tea-

termaskineriet, i drift hösten 2011 samt start för projektering av temporär scen, Gasklockan i Stockholm, under Operans turnéår; inflyttning hösten 2010.

Operans mask- och kostymateljéer tillsammans med dekorverkstäderna bär på en mycket hög kompetens inom sina olika tekniker och produktionsmetoder. Att de kontinuerligt producerar alla dekorer och kostymer till Operans föreställningar innebär att de utvecklar unika kompetenser i samarbetet med såväl nationella som internationella regissörer, scenografer och kostymtecknare. Dessa kompetenser vidareförs till egen personal, andra teatrar och till praktikanter och studenter. Hantverkarna anses ha en mycket hög skicklighet vilket ger bästa resultat för publiken. Dekortillverkningen utvecklas också genom att konstruktionsarbetet sker datoriserat i 3D-format.

Hanteringen av dekor kräver speciella logistiska metoder för att fungera i Operans teatermaskineri och i de begränsade utrymmen som finns på scenen där scentekniken dagligen utvecklas inte minst i scenografier. Nära hälften av Operans alla 120 yrkesgrupper arbetar inom den tekniska sektionen vilket visar att omspanningen är stor och utvecklingsbehoven skiftande, något som tillgodoses genom kurser och annan utbildning men också genom olika studiebesök.

Barn- och ungdomsverksamhet

År 2008 har inneburit en satsning mot yngre publik med föreställningar av *Loranga*, *Masarin* och *Dartanjang*, *Pippi Långstrump*, *Guldringen* och *Nötknäpparen*. Av dessa har tre föreställningar spelats på stora scenen och tio föreställningar spelats på Rotundan dagtid, speciellt riktade till skolor. Introduktioner för barn har givits inför föreställningarna av *Loranga*, *Masarin* och *Dartanjang*, *Pippi Långstrump*, *Guldringen*, *Nötknäpparen*, *Gustav III* samt lördagsföreställningarna av *Svansjön*.

Kungliga Operans barn- och ungdomsverksamhet Unga på Operan bedriver pedagogiskt arbete där till exempel studiebesök på Operan utgör en självklar del av nationalscenens verksamhet. Genom olika fördjupningsprojekt fokuserar verksamheten på att integrera opera och balett som en del i skolans vardag

Familjedagar och åldersanpassade aktiviteter ger barn och tonåringar möjligheter att själva uppleva och

Guidad visning med Sonja Sidorow som visar den stora ljuskronan i salongen.

utforska opera och balett. Verksamheten genomsyras av ett mångfaldsperspektiv – aktiviteterna är kostnadsfria och vänder sig till ett brett upptagningsområde.

Förutom de vanliga skolvisningarna med åldersanpassade aktiviteter och genrep har t ex följande ägt rum:

- Workshops på skola i Norrtälje, där barnen fått hjälp med att sätta samman en egen musikdramatisk produktion.
- Familjedag med tema *Svansjön* med Kungliga Baletten som värd.
- Barn i åldern 8-10 år deltog i sommarens operakollo där de arbetade med Rossinis *Askungen*; kolloet avslutades med ett uppspel i Guldfoajén.
- Pedagoger från Unga på Operan på utbildning i *Devising Opera* i Bregenz inom ramen för ett samarbetsprojekt inom det europeiska nätverket RESEO. Vidare medverkan på RESEO:s konferens i Amsterdam och

ett seminarium i Newcastle om nyskrivna operaverk för barn. Pedagoger från barn- och ungdomsverksamheten har varit i London för utbildning i *Devising Opera*, även det inom ramen för ett RESEO-projekt.

- Balettkollo för 11-13-åringar.
- Medverkan under Stockholms kulturfestival – Barnkulturfestivalen med ”Balettworkshops”, ”Stråkkvartett med allsång” och föreställningen *Operakul*.
- Skolklasser har under ledning av Unga på Operans pedagoger tagit del av den två dagar långa workshoppen i *Devising Opera* med tema ”Slaveri i vår tid”. Skolklasser har i ett samarbetsprojekt med Dansmuseet arbetat med *Devising Dance*.
- Fortbildningsdagar har genomförts med lärargrupper som arbetat med *Devising Opera*.
- Visningar av operahuset i anslutning till konserten In a Jiffy alternativt föreställningen *Operakul*.
- I anslutning till skolvisningar har mellanstadieelever

sett föreställningen *En soprans liv och död*. Högstadiel elever har lyssnat till konserten *In a Jiffy*.

- Ett treårigt samarbete har inletts med Kungliga Operans första vänskola.
- Teatervetarna vid Stockholms universitet inbjöds till temakväll med seminarium och genrep av *Tristan och Isolde*.
- Unga på Operan medverkade med Balettworkshops på Barnens dag på Kulturhuset.
- Skolprojekt kring *Nötknäpparen* som bl a innefattade workshops och genrep.
- Unga på Operan har introducerat sin hemsida: www.operan.se/unga.
- En viral film, i form av travesti på *Nötknäpparen*, spelades in och lades ut på youtube.

Publikarbete

I det publika arbetet arbetar Operan utifrån ett jämställdhetsperspektiv, vilket innebär att öppna upp huset så att en bred allmänhet ska känna sig välkommen till teatern med en mängd olika aktiviteter och verksamheter vilka alla är betydelsefulla få att nå ny publik och även den publik som sedan tidigare frekvent besöker Operan.

Publikintroduktioner (med fri entré) med medverkan av konstnärliga team och artister har hållits inför premiärerna på *Falstaff*, *Askungen*, *Simson och Delila*, balettprogrammet *Christe, Matthews, Ek* samt *Batseba*. Inför varje enskild föreställning har opera- och balettkvartar, dvs korta publikintroduktioner, ägt rum i operahuset.

Exempel på marknadsföringsaktiviteter, i syfte att synliggöra Operans verksamhet inte minst för nya målgrupper, var singelkvällar, barnvagnskonserter, reklamkampanjer i nya mediekanalet och utveckling av annonsering (internet). Särskild vikt har lagts på att fånga intresset för Operans verksamhet i media med så kallad lång framförhållning.

Stor uppmärksamhet i anslutning till en föreställning av baletten *Gustav III* fick en av Operan arrangerad maskeradbal, en återupptagen tradition där kvällen avslutades på stora scenen med dans för den maskeradklädda publiken till livemusik av ett storband.

Ett omfattande arbete med att kartlägga befintliga och potentiella målgrupper, deras konsumtionsmönster

när det gäller kultur samt vilka barriärer som kan finnas bland potentiellt nya besökare för att besöka Operan, har varit utgångspunkten för att vidareutveckla publikarbetet. Tillsammans med Operans historiska arv och interna kultur har detta bildat utgångspunkt för att definiera Operans vision och kärnvärden.

Målgruppssegmenteringen visar att ca 40 % (motsvarande 20 % av befolkningen) av besöken utgörs av medelålders par, viss övervikt män. Dessa besökare anser att kultur är en naturlig del av livet liksom att det är angeläget att föra vidare detta till barn och barnbarn. 20 % av besöken (motsvarande 4% av befolkningen) utgörs av kulturintresserade med relativt hög utbildning men låg disponibel inkomst (främst kvinnor). För dem är operabesöket främst en ”inre” upplevelse. Tillsammans kan dessa två målgrupper sägas utgöra Operans lojala besökare.

Tre grupper har identifierats som Operans breddningsmålgrupper (28 % av besöken, 27 % av befolkningen). Gemensamt för dessa grupper är ett genuint intresse för kultur sedan uppväxten, att man ser besöket på Operan som en social företeelse samt att besöket påverkas mycket av att man läst eller hört om föreställningen eller fått den rekommenderad av vänner.

I ena gruppen finns företrädesvis kvinnor i åldern 25-54, många med familj och för denna grupp ligger utmaningen till stor del i ”att få tiden att räcka till”.

Två andra potentiellt intressanta grupper utgörs av unga och välutbildade, i första hand operaintresserade samt en grupp av särskilt balettintresserade, företrädesvis yngre kvinnor.

63 % av Operans besökare utgörs av kvinnor, 26 % är boende i innerstaden, från Stockholms län kommer 47 %, Sverige (dvs utanför Stockholms län) utgörs av 22 % och 5 % bor utanför Sveriges gränser. 54 % förvärvsarbetar medan 47 % har inkomst som överstiger 27 000 kr/mån.

Abonnenter

Abonnenterna utgör en viktig publikgrupp och en bred bas för Operans verksamhet. De många olika abonnemang som erbjudits har varit uppskattade och inneburit en ökning av antalet abonnenter med 6 % jämfört med fjolåret.

Under året har Operan riktat särskilda arrangemang

till abonnenterna, däribland inbjudan till Öppet hus med Kungliga Hovkapellet som värd liksom till en presentation av en utgivning i skivserien Royal Swedish Opera Archives.

Sponsorer

Kungliga Operan har en inarbetad organisation för sin sponsorverksamhet, som leds av marknadschefen.

Samarbeten med sponsorer och samarbetspartners utgör en viktig del av verksamheten, inte minst för att nå en ny publik där t ex studentkvällar arrangerats. Men även nya grepp prövas – inom ramen för Stockholm Fashion Week arrangerade en samarbetspartner en modevisning i operahuset.

Tillgänglighet

Att tillgänglighet är mer än ett honnörsord visar Operan bl a genom att betona verksamhet för barn- och ungdomar, arrangera familjedagar och lovaktiviteter, bjuda på seminarier och föredrag kring våra konstformer och fortsätta att spela på ett antal söndagar, etc.

”Leve Operan!” (insändare i Norra Västerbotten 1/3 -08 apropå Falstaff på biografen i Skelleftehamn)

Ett nytt och spännande sätt att göra verksamheten tillgänglig för inte minst ny publik var de digitala sändningarna till Folkets hus-biografer runt om i landet, vid sidan av radiosändningar som pågått i snart 80 år samt skivutgivningar av historiskt material.*

”För precis så här ska public service fungera. Och precis så här, både bred och smal, modern och klassisk, inbjudande och krävande, kan och ska kultur vara” (Dagens Industri, Weekend om Ringen 17/10 -08)

Sveriges Television slutförde i början av året arbetet med att inför publik spela in Operans uppsättning av Nibelungens ring som sändes i SVT under hösten 2008. I anslutning till dessa sändningar, som föregicks av presentationer av respektive del i tetralogin, visade SVT en dokumentär om arbetet med produktionen. Det finns en tydlig ambition att samarbetet mellan SVT och Operan ska fortsätta.

Programmet ”Orfeus röst” berättade om hur Mats Eks uppsättning på Operan av *Orphée* vuxit fram, produktionen tecknade vidare en bakgrund till den mångbottnade Orfeus-myten omfattande tillbakablickar på Operans äldre uppsättningar på Drottning-

holmsteatern. Vidare har visats program om Carl Johan Falkman (ett program producerat av SVT, ett annat av Axxess-TV) samt om Katarina Dalayman, Malena Ernman och Anna Larsson (samtliga Axxess-TV), operaartister som alla under året varit aktuella i Operans uppsättningar vilket också bildade utgångspunkt för respektive program.

Efter Strömkaféet, som 2007 blev ett välkommet tillskott i Stockholms kaféliv, öppnade Operan sommaren 2008 för ännu en mötesplats i operahuset, Strömterrassen med en hänförande utsikt – mot Riddarfjärden, Tegelbacken, Riksdagshuset, Slottet och Blasieholmen, Skeppsholmen och Stadsgården.

Det viktiga arbetet med att öka tillgängligheten för exempelvis funktionshindrade sker regelbundet i takt med att underhålls- och förbättringsarbeten kan genomföras i operahuset. Nämnas kan att bilar har möjlighet att köra upp på rampen framför stora entrén, vilket underlättar för rullstolar. Vidare anpassningar är tillgång till hiss till alla publikrader och rullstolsplatser på parkett samt att salongen är utrustad med hörslina.

Skivinspelningar

- *Carmen* (Georges Bizet) (2 CD) från 1954 på svenska (övers. Axel Strindberg) regi Göran Gentele, dirigent Sixten Ehrling, utgiven till hofsångerskan Kerstin Meyers 80-årsdag i samarbete med Sveriges Radio, Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister och skivbolaget Bluebell.

- *Royal Swedish Opera Archives vol 8 – Verismo at the Royal Swedish Opera 1952-1962* innehåller upptagningar från Operan ur *Tosca*, *Louise*, *Pajazzo*, *Konsuln*, *På Sicilien*, *Madame Butterfly* och *Bohème* med ett antal svenska storsångare, dirigerade av bl.a. Sixten Ehrling, Nils Grevillius och Albert Wolff. Royal Swedish Opera Archives är ett samarbete mellan skivbolaget Caprice och Kungliga Operan. Hela serien plus bonus-CD avses utkomma i en samlingsbox senast 2010.

Stipendier

Stipendier ur Björnska Fonden, John Forsells m.fl. samfund, Järnström-Sundbergs Operastiftelse, Agda Cecilia Riltens Balettfond och Gunilla Roempkes Dansstiftelse har under perioden utdelats till elever vid Kungl. Svenska Balettskolan samt medlemmar av Operans personal.

*Kostymsservice utför dagligen
otåliga transporter med kostym-
vagnar i operahuset.*

Hållbarhetsredovisning

Hållbarhetsfrågor – också kallat CSR (Corporate Social Responsibility) – diskuteras allt mer inom både näringsliv och organisationer. CSR handlar om hur företag och organisationer tar ansvar för den påverkan företaget/organisationen har på sin omgivning avseende tre områden: socialt ansvar, miljöansvar och ekonomiskt ansvar.

Denna hållbarhetsredovisning bygger på händelser under kalenderåret 2008. Rapporten sammanställs och distribueras i april året efter redovisningsåret. 2008 är första året som Kungliga Operan sammanställer en hållbarhetsredovisning och har valt att integrera denna i årsredovisningen.

Begränsningar och utelämnanden

Operan har för 2008 redovisat hållbarhetsinformationen enligt GRI:s* riktlinjer utifrån dimensionerna socialt ansvar, miljöansvar och ekonomiskt ansvar, dock utan mätbara indikatorer. Rapporten beskriver hittills uppnått CSR-arbete, framtida strategier, mål och visioner. CSR-mål för 2009-2010 är att ha skapat struktur och rutiner för GRI-rapportering i ett utförande som passar in i verksamheten och som även redovisar väsentliga indikatorer ur ett intressentperspektiv. Begränsningen med utelämnande av mätbara indikatorer grundar sig i att Operan inte kunnat genomföra intressentdialoger med samtliga intressenter under 2008 och därför inte haft underlag för bedömning av väsentliga indikatorer för dessa.

Operans hållbarhetsarbete

I enlighet med ägarkrav påbörjade Kungliga Operan under maj 2008 sitt hållbarhets/CSR-arbete med bl a

utbildningstillfällen för dess ledningsgrupp och där- efter genomfördes intressentdialoger** med medarbetare och styrelse. Den övergripande genomlysningen utfördes av externa konsulter och vid Operan har en projektledare utsetts för att driva och samordna det interna arbetet.

Den tillsynes sena starten med hållbarhetsarbetet enligt de nya riktlinjerna förklaras av att Operans ordinarie verksamhet under vårvintern 2008 var inne i ett intensivt skede som inte lämnade utrymme för ytterligare åtaganden.

Dock genomfördes det före sommaruppehållet 2008 en genomlysning av verksamheten där nyckelpersoner djupintervjuades. Syftet med genomlysningen var att skapa en överblick av hur hållbarhets-/CSR-arbetet bedrivs idag vid Operan, vilka förutsättningar Operan har för att bedriva ett effektivt CSR-arbete, vilka åtgärder som skulle kunna generera bättre utväxling på satsade resurser samt även hur Operan kan spara resurser genom en förbättrad effektivisering av hållbarhets-/CSR-arbete.

Utbildningen fortsatte under september månad och innefattade då även arbete med strategi, mål, vision och kartläggning av s.k. intressentgrupper. Året avslutades med intressentdialoger med efterföljande analys av intressentdialog samt revidering av mål- prioriterade områden och vision (se bild sidan 22).

En stor del av det hållbarhets-/CSR-arbete med mål och prioriterade områden som redovisas här har sedan tidigare varit en integrerad del av Operans ordinarie verksamhet. Det övergripande målet för Operans hållbarhets/CSR-arbete är att detta även fortsatt skall vara en integrerad del av ordinarie verksamhet och med befintligt verksamhetsuppdrag, övergripande verksamhetsmål och vision.

Socialt ansvar

För Operan innebär socialt ansvar att arbeta med två huvudområden – medarbetarperspektivet och samhällsperspektivet.

* FOTNOT: GRI - Global Reporting Initiative, nätverksorganisation som skapat ett globalt jämförbart redovisningsramverk för hållbarhetsredovisning.

** FOTNOT: Intressenter definieras i stort som de grupper eller individer: a) som rimligen kan förväntas väsentligt påverkas av organisationens (läs Operans) verksamheter, produkter och/eller tjänster; b) vilkas åtgärder rimligen kan förväntas påverka möjligheten för organisationen att framgångsrikt genomföra sina strategier och uppnå uppsatta mål.

Hållbarhets/CSR-vision:

Att göra svenskarna stolta över sin Opera ur ett hållbarhets/CSR-perspektiv

Övergripande hållbarhets/CSR-mål: Integrera hållbarhetsarbete/CSR i befintlig verksamhet och med befintligt verksamhetsuppdrag, övergripande verksamhetsmål och visioner

2008

Mål

Ett gemensamt dokument för årsredovisning och hållbarhets(CSR)/GRI-rapport.

Syfte

Medvetandegöra Operans påbörjade målmedvetna hållbarhetsarbete/CSR.

Prioriterade områden

- Jämställdhet
- Mångfald
- CSR-utbildning
- Förtydligande i barnarbetsfrågan (kommunicera internt vår dispens från Arbetsmiljöverket)

2009 – 2010

Mål

Skapa strukturer för Operans hållbarhetsarbete och GRI-rapportering.

Syfte

Aktivt jobba och uppnå konkreta resultat i de prioriterade områdena för CSR.

Prioriterade områden

- Jämställdhet
- Mångfald
- CSR-utbildning
- Energibesparingar/intern miljöetik
- Tydligare riktlinjer: uppförandekod/etikpolicy, resor/transporter, korruption (fribiljettshantering och vid beroendeställningar)

2011–>

Mål

Grundplattform för hållbarhetsarbete internt färdigställt, påbörja hållbarhetsarbete utåt.

Syfte

Att ha "städat" internt innan vi arbetar med vår påverkan utåt.

Prioriterade områden

- Energibesparingar/intern miljöetik
- Skapa och integrera inköspolicy
- Integrering av hållbarhetsfrågor/CSR i upphandlingsförfaranden

Medarbetarperspektivet:

Ett övergripande verksamhetsmål är bland annat att jämställdhet och mångfaldsarbete ska integreras i hela Operans verksamhet. Operan arbetar i enlighet med fastställd jämställdhetsplan. Prioriterat område är arbetet med att förbättra könsfördelningen på avdelningar som är starkt överrepresenterade av endera könet.

I planeringen av den konstnärliga verksamheten arbetar Operan utifrån ett jämställdhetsperspektiv, vilket innebär ett långsiktigt arbete att få sammansättningen i produktionsteam att uppnå relationen 60/40 (män/kvinnor) mellan könen. Det innebär att beställa verk av kvinnor, att engagera kvinnliga koreografer, scenografer, regissörer och dirigenter, samt att uppmuntra kvinnor att söka sig till dessa yrken.

Ett område för Operans sociala ansvar ur medar-

betarperspektivet som behöver ses över är Operans interna förhållningssätt till uppförandekod och hur överträdelser av Operans värdegrunder och etiska riktlinjer hanteras. (Se vidare *Viktiga händelser 2008 – Uppförandekod ses över*)

Samhällsperspektivet:

Två ledord är tillgänglighet och delaktighet. Med det avses att Operan skall göras tillgänglig för alla medborgare och nå en så bred och stor publik som möjligt. Barn och ungdomar skall ges möjlighet till inflytande och delaktighet. TV och digitala sändningar, familjedagar, temakvällar, barnvagnskonserter, vänskola, samarbetsprojektet i *Devising Opera* (se *Viktiga händelser 2008*), öppet hus/guidade visningar samt öppethållande under sommaren genom guidade visningar och restaurangverksamhet är några exempel på pågående

Operans CSR-projektorganisationsmodell

aktiviteter inom Operans mångfaldsarbete.

Det är viktigt med en övergripande genomlysning av hur mänskliga rättigheter hanteras av Operans samarbetspartners och leverantörer. Här ryms bl a följande frågeställningar: Vad vet Operan om sina leverantörer? Hur produceras de varor som Operan köper in? Vem producerar varorna – är barn involverade? Har leverantörerna rimliga arbetsförhållanden för sina anställda?

Operan strävar efter att kunna svara på dessa frågor och stå för att man har gjort ett aktivt ställningstagande vid val av leverantör och samarbetspartners. Därför finns hållbarhets-/CSR-krav ställda på våra leverantörer och vid upphandlingsförfaranden med bland prioriterade områden på lång sikt (2011).

Ur perspektivet mänskliga rättigheter – och då framför allt barnens rättigheter – kommunicerar Operan den dispens som man erhållits från arbetsmiljöverket för medverkande barn i Operans föreställningsverksamhet, enligt ILO 138 minimiålder för tillträde till arbete, artikel 8.

Viktiga händelser 2008

- *Uppförandekod ses över.* Två inrapporterade kränkingsincidenter av personal i samband med konstnärligt utövande inträffade under året. Rutiner för hantering av överträdelse av värdegrund ses över samt ny utformning av uppförandekod som del av förebyggande åtgärd.
- *Devising Opera.* Unga på Operan deltar i ett euro-

peiskt samarbetsprojekt i Devising Opera, med tema ”Slaveri i vår tid”. Av materialet skapar gruppen en opera med utgångspunkt från deltagarnas egna frågor, iakttagelser och erfarenheter.

- *Digitala sändningar.* Premiärer för direktsänd svensk opera (*Falstaff*) och balett (*Nötknäpparen*) på digitala biografier i samarbete med Folkets Hus och Parker, motsvarande tre fulla salonger på Kungliga Operan.
- *Vänskola.* Ett treårigt samarbete har inletts med Operans första vänskola (Elinborgsskolan i Tensta/Stockholm).
- *Kreativ barnpassning.* Pedagoger från Operans barn- och ungdomsverksamhet arbetade för första gången med barn samtidigt som deras föräldrar/vuxna sällskap hade möjlighet att se en föreställning på stora scenen.

Miljöansvar

Frågor om arbetsmiljön hanteras av Operans arbetsmiljökommitté. Miljöansvar kan således sägas vara en integrerad del av befintlig verksamhet.

Många frågor berör aktuella ombyggnadsprojekt vilket medför anpassningar som måste göras i operahuset för att verksamheten skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt, och då framför allt styrt utifrån arbetsmiljölagstiftningen.

Operans miljöorganisation arbetar med miljöfrågor som är relaterade till produkthantering, till exempel sopsortering, återvinning, hantering av miljöfarliga ämnen m.m.

Energibesparande åtgärder är prioriterat område för perioden 2009-2011. Då kommer Operan att ha sett över möjligheterna att påverka den resursförbrukningsmängd som vi idag har inom el, vatten och uppvärmning i de lokaler som man arbetar i.

Operan har också anledning att se över transporter och transportanvändningen bl.a. mellan verkstäderna i Gäddviken/Nacka och operahuset (dagligen) av personal, dekor/rekvisita m.m.

Även transporter i samband med turnéer och resepolicy för personal, fast personal och gästande, skall ses över.

Viktiga händelser 2008

- *Ny korsal i operahuset* – byggprojekt upphandlas.
  - *Start omvandling av IT-miljön* till ”Grön IT”.
- Energimängd för drift reduceras.
- *Investering gemensamma multifunktionsskrivare* med bl.a. förväntade resursbesparingar inom el-, toner- och pappersförbrukning; uppföljning 2009.

Ekonomiskt ansvar

Ekonomiskt ansvar inom hållbarhet/CSR och ekonomisk styrning ur Operans perspektiv handlar inte i första hand om lönsamhet – annars en avgörande faktor för vinstdrivande företag. Det ekonomiska ansvaret vid Operan handlar i stort om effektivare resursutnyttjande och att motverka och ha kontroll över risksituationer som bl.a. rymms inom bedömningsområdet muta/korruption.

Fribiljetter ligger inom bedömningsområdet muta/korruption. Operan har en policy för sin fribiljettshantering. Denna policy skall ytterligare kommuniceras och tydliggöras internt så att risk för att muta/korruption inte uppkommer i samband med fribiljettshanteringen.

Intressentdialoger

Operan anser att en god relation till och en givande dialog med intressenter är av stor vikt för att bygga en hållbar utveckling inom verksamheten. Därför skall årliga dialoger med Operans intressenter genomföras där Operan stämmer av mål, prioriterade områden och vision för hållbarhetsarbetet.

För 2008 genomfördes dialog med Operans medar-

betare och styrelse. Under första halvåret av 2009 skall vidare dialog med ägaren, media, förvaltare, sponsorer, restauratörer och samarbetspartners genomföras. Även allmänheten/publiken ges i samband med bolagsstämman möjlighet till dialog i det öppna samtalet med VD och styrelseordförande.

Intressenter som Operan väljer att föra dialog med kommer från ett urval som direkt kan kopplas till de mål och prioriterade områden som Operan sätter upp.

Det är viktigt att Operan internt förankrar mål och prioriterade områden. Medarbetarna och styrelsen har därmed stor påverkan i prioritering om var fokus för prioriterade områden bör ligga. För att komma till konkreta resultat behöver synpunkter inhämtas och samarbeten byggas upp även med övriga intressenter.

Analys av intressentdialoger 2008

16 tillfällen för intressentdialog med medarbetare och styrelse genomfördes 2008. Urvalsgruppen bestod totalt av 629 personer. Ambitionen är att väsentligt fler än under 2008 (43%) ska ha möjlighet att vara närvarande vid intressentdialog 2009. Därför ses nu formerna och tidsplaneringen över för att i största möjliga mån anpassa mötena utifrån verksamheten. Efter intressentdialogerna 2008 gjordes en analys av inkomna synpunkter/åsikter och tidigare beslutade mål/prioriterade områden och vision för hållbarhets-/CSR-arbetet reviderades.

Hållbarhets/CSR-strategi

Strategi, målsättningar och vision

Operans hållbarhetsarbete har som övergripande mål att det skall integreras med ordinarie verksamhetsuppdrag och övergripande verksamhetsmål samt vision – ej utformas som CSR-specifika mål och visioner. Mål för kort-, mellan- och långsikt har beslutats (se bild sidan 22)

Hållbarhetsarbetet skall ses som en affärsutveckling, inte som riskhantering. Operan skall initialt begränsa hållbarhets-/CSR-uppdrag (prioriterade områden) till ett fåtal, för att fokusera på konkreta resultat. Arbetet skall ske målmedvetet och på så sätt visa att Operan antar utmaningen att förändra.

Operan analyserar och tar ansvar för sin påver-

kan på miljö, ekonomi och socialt ansvar utifrån ett verksamhetsperspektiv. Operan arbetar inifrån organisationen och ut mot omvärlden med att se över sin påverkan på miljö, ekonomi och socialt ansvar.

Integrering av processer

Som mål för hållbarhets/CSR-redovisningsperioden 2009/2010 har styrgruppen för hållbarhet/CSR (ledningsgruppen vid Operan) fattat beslut om att skapa strukturer för Operans hållbarhetsarbete och GRI-rapportering. För att arbeta fram och integrera struktur och arbetsprocesser för Operans hållbarhets-/CSR-arbete och GRI-rapportering skall en projektorganisation tillsättas under 2009.

Hållbarhetsarbetet skall integreras i organisationen

och drivas av personer i organisationen med genuint intresse av hållbarhet/CSR. Projektgruppen för hållbarhet/CSR identifierar dessa personer.

Styrgruppen för hållbarhet/CSR ger projektmedlemmarna befogenhet att driva CSR-uppdragen och fördelar tillräckliga resurser för att möjliggöra genomförande.

Projektorganisationen för hållbarhet/CSR rapporterar löpande till organisationen och årsvis till omvärlden både förändringar och uppnådda resultat inom Operans CSR-arbete.

För redovisningsåret 2008 har CSR-projektansvarig vid Operan (Camilla Högström) stått för samordning och sammanställning av hållbarhets/CSR-rapporteringen och GRI-processer.

Bestyrkanderapport

*Till läsarna av Kungliga Operan AB:s
hållbarhetsredovisning 2008*

Vi har utfört en översiktlig granskning av uppgifter om genomförandet av intressentdialoger med medarbetare och styrelse i Kungliga Operans hållbarhetsredovisning 2008.

Det är styrelsen och företagsledningen som har ansvaret för det löpande hållbarhetsarbetet och upprättandet av hållbarhetsredovisningen i enlighet med tillämpliga kriterier. Vårt ansvar är att uttala en slutsats om hållbarhetsredovisningen grundad på vår översiktliga granskning.

Vi har utfört vår granskning i enlighet med det förslag till rekommendation om översiktlig oberoende granskning av frivillig separat hållbarhetsredovisning som utgivits av FAR SRS (den svenska branschorganisationen för revisorer och rådgivare).

De kriterier som vår granskning baseras på är de delar av Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, utgiven av GRI, som är tillämpliga för hållbarhetsredovisningen. Den översiktliga granskningen har bland annat omfattat:

- Uppdatering av vår kunskap och förståelse för

Kungliga Operans organisation och verksamhet

- Intervjuer med personal ansvarig för hållbarhetsredovisningen och genomförandet av intressentdialogerna med medarbetare och styrelse
- Tagit del av dokumentation som beskriver genomförandet av intressentdialogerna
- Genomläsning och övervägande av helhetsintrycket av hållbarhetsredovisningen

Grundat på vår översiktliga granskning har det inte kommit fram några omständigheter som ger oss anledning att anse att de utvalda uppgifterna enligt ovan i Kungliga Operan AB:s hållbarhetsredovisning 2008 inte, i allt väsentligt, är upprättade i enlighet med angivna kriterier.

Stockholm den 6 april 2009

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Göran Tidström
AUKTORISERAD REVISOR

Fredrik Ljungdahl
SPECIALISTMEDLEM FAR SRS

Förvaltningsberättelse för 2008

KUNGLIGA OPERAN AB
(Org nr 556190-3294)

Ekonomiskt utfall

Resultatet för 2008 efter finansiella poster och skatt blev ett underskott på -7,5 mkr (0,03 mkr för 2007 och 3,1 mkr för 2006). Detta medför ett eget kapital om 14,4 mkr (21,9 mkr för 2007 och 11,9 mkr för 2006) eller 17 % (22 % för 2007 och 13 % för 2006) i soliditet.

Operan ska ha ett eget kapital som ger stabil ekonomisk grund för verksamheten. Det ankommer på Operan att genom det egna resultatet säkerställa ett eget kapital som ger ekonomisk stabilitet.

Operan visar för 2008 ett negativt resultat på -7,5 mkr. Det egna kapitalet uppgår till 14,4 mkr. Operan står de närmaste åren inför en ekonomisk utmaning. Under 2010/2011 när operahuset stänger kommer föreställningsverksamheten att flytta utanför huset. Operan betalar fortsatt hyra för operahuset under stängningsperioden parallellt med kostnaderna för turnéverksamheten och hyra för scen i Stockholm. Finansieringen av detta är ännu ej löst.

Väsentliga ekonomiska förhållanden under året och efter dess slut.

Den nu gällande pensionsordningen är fortsatt ett allvarligt hot mot Operans framtida verksamhet. Regelverket för artister innebär att de kan välja att gå vid en tidig pensionsålder (41 för dansare och 52 för sångare) eller stanna kvar till 67 års ålder utan att kunna användas i tillräcklig utsträckning. Detta hindrar nyanställningar, vilket bl a kan påverka rollbesättningen på ett negativt sätt. Det hotar på sikt verksamhetens kvalitet genom att en nödvändig förnyring av de konstnärliga grupperna försenas. I april 2008 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare att genomföra en översyn av regleringen av tjänstepensioneringen inom denna typ av verksamhet. Uppdraget skall redovisas senast 27 mars 2009.

Ett treårigt löneavtal tecknades mellan Svensk Scenkonst och Teaterförbundet under 2007 före perio-

den 20070701-20100630. För de två första avtalsåren har överenskommelse träffats om konventionella lönepotter som skall fördelas lokalt. Pottens storlek var för det första året 3,3%, för det andra avtalsåret 3,2 %. Det tredje avtalsåret innebär inslag på en annan än den konventionella lönebildningsmodellen. För detta år ska de lokala parterna enas om storleken på löneökningstrymmet, baserat på de lokala förutsättningarna, liksom den närmare lönefördelningen.

Från den 1 januari 2008 utökades avsättningen till AIP (avgiftsbestämd individuell pension) med en procentenhet till 4,3 procent av den avgiftsgrundande lönen. Detta innebär att de anställda i sektorn nu får motsvarigheten till en fullvärdig ”kåpa” (kompletterande ålderspension).

Även ett nytt treårigt avtal tecknades mellan Svensk Scenkonst och Sveriges Yrkesmusikerförbund. Överenskommelsen överensstämmer till stor del med ovanstående avtal. Arbetet med ett nytt arbetstidsavtal har påbörjats i enlighet med det centrala avtalet.

Operan har idag ett s.k. kostnadshyresavtal med Statens Fastighetsverk (SFV) avseende operahuset vid Gustav Adolfs Torg, vilket innebär att Operans verksamhet till fullo bär kostnaderna för det underhåll som är hänförligt till fastigheten. Dessa tenderar att bli mycket höga till följd av ett föråldrat och otidsenligt operahus.

Operahuset har stora renoverings- och förnyelsebehov. Operan och SFV har ansvaret för att åtgärda dem. Operan har dock ej möjlighet att inom dagens bidragsram finansiera det underhåll huset är i behov av.

Projekteringen av ett nytt teatermaskineri har startat och projektet skall vara färdigställt sommaren 2011. För sceninvesteringen som uppgår till 130 mkr kommer Operans anslag att öka med 10 miljoner kronor från och med 2010. Under säsongen 2010/2011 kommer Operans stora scen att vara stängd och föreställningsverksamheten kommer att flyttas ut på annan plats i Stockholm, Sverige och även internationellt. Operan skall aktivt och kreativt söka lösningar och

*Exempel på mångfald
– Kungliga Baletten
(dansare, repetitörer och
administrativ personal)
med 24 nationaliteter i
samband med böst-
starten 2008.*

	2008	2007	2006
Personalomsättningen har varit	4 %	4 %	3 %
Sjukfrånvaron totalt har varit	3 %	4 %	4 %
Sjukfrånvaron har fördelat sig på följande sätt:			
Kvinnor	4 %	4 %	4 %
Män	2 %	3 %	4 %
Anställda under 30 år	1 %	3 %	1 %
30-49 år	3 %	3 %	3 %
50-	4 %	5 %	7 %
Samt sjukfrånvaro över 60 dagar av den totala frånvaron	45 %	52 %	54 %
Antal årsverken under 2008 var	552	551	560
Av totala antalet anställda är andelen kvinnor	48 %	50 %	48 %
män	52 %	50 %	52 %

samarbeten, projekt och möjligheter för att nå ut till en så bred publik som möjligt, med särskilt fokus på Sverige.

Operan har gjort en framställan hos skattemyndigheten om att erhålla ej avdragen ingående mervärdes-skatt för åren 1995 och 1996, då Sverige, enligt Operans mening, inte följde aktuella EU-direktiv avseende momsavdragsrätt för visst slag av kulturverksamhet. Skatteverket och Kammarrätten har avslagit denna framställan och Operan har begärt prövningstillstånd hos Regeringsrätten.

Bolagets förväntade ekonomiska utveckling

Riksdagen har för år 2009 beslutat om ett driftstill-skott från aktieägaren till Operan om 411,3 mkr (383,5 mkr år 2008 samt 373,2 mkr år 2007). Den diskrepans som tidigare fanns mellan höjning av bidraget och kostnadsökningen orsakad av omläggningen till företagsspecifika pensionspremier har i och med 2009 års tillskott neutraliserats.

Operan beräknar att under helåret 2009 visa ett nollresultat. Åren 2010 och 2011 är finansiellt mycket utmanande för Operan. Operan kommer under denna period att hålla stora scenen stängd och flytta ut föreställningsverksamheten. Operan har dock full hyreskostnad för Operahuset samtidigt som verksamheten utanför huset beräknas att kosta 10-15 mkr.

Operan är beroende av att årlig uppräknings minst ligger i linje med lönerörelsen, då ca 80 % av Operans kostnader består av personalkostnader har Operan ej möjlighet att visa en positiv resultatutveckling om bidragsuppräknings inte täcker kommande avtalsenliga löneuppräknings.

I en promemoria från Finansdepartementet, utgiven den 11 december 2008, föreslås att sociala avgiftslagen skall ändras fr o m den 1 juli 2009 innebärande att avgiftsfriheten slopas för de som beskattas i enlighet med lagen om utomlands bosatta artister, A-SINK, en ökning med mer än 30 %. Ändringarna motiveras med att de svenska reglerna för beskattning av utomlands bosatta inte ska vara förmånligare än andras inom EU. För 2008 skulle en sådan förändring inneburit en kostnadsökning om 4-5 mkr. Det bör framhållas att det internationella artistutbytet länderna emellan är en viktig förutsättning för att upprätthålla en hög kvalitet på de enskilda ländernas musikliv

Investeringar

Periodens investeringar uppgår till 12,7 mkr (5,9 mkr för 2007 och 7,4 mkr för 2006).

Personalfrågor

Flera chefer har gått mellanchefsutbildning på Svensk Scenkonst och arbetsmiljöutbildning för chefer och skyddsombud.

Nätverksträffar för våra mellanchef, arbetsledare och administrativ personal har genomförts. Nätverken är till för att informera, utveckla och ge möjlighet till att skapa arbetskontakter inom gruppen och ger även Operan möjlighet till att fånga upp idéer och utvecklingsområden för organisationen.

Investering i en MasterPuls till friskvårdsavdelningen har gjorts för att behandla kroniska smärtproblem.

Lokalt arbetstidsavtal har slutits för koristerna.

Operans sponsorverksamhet

Operans sponsorstruktur 2008:

Huvudsponsorer: SAS och KPMG,

Sponsorer: Audi, CSC, HQ Bank Investment AB Öresund och Nordea.

Officiella partners: Baker&McKenzie, Hilton, Scream Mediabyrå, Boston Consulting Group och Filippa K.

Personal (årsverken) per sektion 2008

	Konstnärlig personal			Övriga			Totalt		
	2008	2007	2006	2008	2007	2006	2008	2007	2006
Opera	104,3	107,8	112,4	20,2	21,4	12,4	124,5	129,2	124,8
Balett	70,7	70,6	68,7	5,0	4,9	5,0	75,7	75,5	73,7
Orkester	109,2	110,1	109,4	2,8	2,4	1,8	112,0	112,5	111,2
Teknik				188,1	183,6	198,0	188,1	183,6	198,0
Marknad				27,0	25,5	20,2	27,0	25,5	20,2
Staber				22,6	23,0	30,0	22,6	23,0	30,0
Ledning				2,0	2,0	2,1	2,0	2	2,1
Totalt	284,2	288,5	290,5	267,7	262,8	269,5	551,9	551,3	560,0

Styrelsens sammansättning

Lars G Nordström (ordf.), Katarina Bonde, Horace Engdahl, Karin Forseke, Dag Hallberg, Leif Jakobsson, Lennart Låftman, och Stina Westerberg. Anders Franzén, vd/teaterchef (adjungerad), Maria Bratt, vice vd och administrativ chef (adjungerad).

Personalrepresentanter: Anders Blom, Magnus Kyhle, Gunilla Markström, Thomas Nylander, Jan-Erik Wikström och Martin Säfström (adjungerad).

Resultatredovisning

I enlighet med särskilda bestämmelser utfärdade av regeringen har styrelsen att avge en särskild resultatredovisning. I denna har Operan tidigare redogjort för hur regeringens uppställda verksamhetsmål förverkligats. Denna resultatredovisning för 2008 har inarbetats i föreliggande årsredovisning.

Lösamhetsmål, kapitalstruktur och utdelning

Operans verksamhet får enligt bolagsordningen inte syfta till att ge överskott.

Verksamheten syftar inte till att ge vinst respektive att ge utdelning.

Behandling av resultat

Till årsstämmans föfogande står

Ansamlad förlust	-3 696 972,87
Årets förlust	-7 465 746,65
Fria medel i form av erhållet	
aktieägartillskott 2007	10 000 000,00
<i>Summa</i>	<i>-1 162 719,52</i>

Styrelsen föreslår att den ansamlade förlusten -1 162 719,52 överförs i ny räkning.

Årsstämma för verksamhetsåret 2008 kommer att hållas 2009-04-16 kl 09.00.

Beträffande resultatet och ställningen i övrigt per 2008-12-31 hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkningar samt kassaflödesanalys.

Föreställningsverksamhet och besökare 2008

	Antal föreställn.	Antal besökare	Beläggning %		Antal föreställn.	Antal besökare	Beläggning %
STORA SCENEN				ROTUNDAN			
OPERA				Guldringen	8	904	98%
Askungen	17	14 694	87%	Skolföreställningar			
Batseba	2	1 777	89%	Guldringen	10	1 140	99%
Bohème	9	8 742	98%	GULDFOAJÉN			
Falstaff	19	15 405	81%	Operasolisternas vårkonsert	1	150	100%
La traviata	6	4 974	83%	Gluntarne	1	127	64%
Loranga Masarin & ...	3	1 697	60%	OPERAKAFÉET			
Orphée	12	12 695	100%	Lunchkonserter 1)	83	4 697	81%
Ragnarök	4	4 188	100%	STORA FOAJÉN			
Rhenguldet	4	4 048	100%	Barnvagnskonsert	5	275	100%
Rosenkavaljeren	10	8 806	88%	TURNÉER SVERIGE			
Siegfried	3	3 183	100%	Dansmuséet			
Simson och Delila	14	8 130	58%	Balettworkshop, 7/5	2	148	82%
Spanska timmen/ Näktergalen	7	3 633	52%	Smaka på Stockholm			
Tosca	16	13 497	85%	- Evergreens med Ola Eliasson			
Tristan och Isolde	6	4 684	78%	Kungsträdgården, 4/6	1	500	-
Trubaduren	11	6 960	64%	Stockholms Kulturfestival			
Valkyrian	3	3 357	100%	Stallet, Blaseholms torg			
Summa Opera	146	120 470	-	Operakul - från Pizzicato till			
Genomsnitt Opera		825	83%	Höga C! 13/8	2	246	-
- Föregående år - Summa	124	107 891		Stråkkvartett m allsång, 15/8	2	353	-
- Föreg. år - Genomsnitt		870	86%	Gustav Adolfs torg			
BALETT				Konsert, 16/8	1	5 000	-
Christe Matthews Ek	9	6 748	88%	Kungliga baletten på NK	5	400	-
Birgit Cullberg 100 år	6	4 458	87%	Operasolisternas julkonsert			
Gustav III	19	13 912	86%	Katarina kyrka	1	267	30%
Nötknäpparen	9	8 634	100%	Summa turnéer Sverige	14	6 914	
Pippi Långstrump	4	3 125	92%	TURNÉER UTMOLANDS			
Svansjön	8	8 455	100%	Baletturné Kina, Svansjön			
Summa Balett	55	45 332	-	Beijing	5	7 188	60%
Genomsnitt Balett		824	97%	Shanghai	3	2 380	78%
- Föregående år - Summa	68	51 549		Macau	2	1 983	89%
- Föreg. år - Genomsnitt	758	89%		Summa turnéer utomlands	10	11 551	
Summa stora scenen	201	165 802	-	Summa föreställningar	338	194 751	
Genomsnitt stora scenen		825	-	och besökare	297	190 222	
- Föregående år - Summa	192	159 440		Föregående år			
- Föreg. år - Genomsnitt		830		DIGITALA SÄNDNINGAR			
SKOLFÖRESTÄLLNINGAR				Falstaff 19/2	1	2 077	-
Loranga Masarin & Dartanjang	1	492	58%	Nötknäpparen 16/12	1	1 145	-
Pippi Långstrump	1	909	100%				
Summa Skolföreställningar	2	1 401	-				
Genomsnitt Skolföreställningar		701	82%				
Operahögskolan	2	1 308	66%				
Konsert med Kungliga Hovkapellet	1	482	48%				
Summa stora scenen	206	168 993	-				
Genomsnitt stora scenen		820	-				
- Föregående år - Summa	209	169 850					
- Föreg. år - Genomsnitt		813					

	Antal föreställn.	Antal besökare	Beläggning %
INTRODUKTIONER			
Guldfoajén			
Guldringen	1	40	-
Falstaff	1	130	-
Askungen	1	90	-
Simson och Delila	1	130	-
Christe, Matthews, Ek	1	130	-
Batseba	1	120	-
Summa introduktioner	6	640	-
Opera- och Balettkvartar	181	14 793	-
Modevisning Filippa K	1	180	-
Arrangemang i anslutning till föreställning	3	540	-
Birgit Nilsson 90 år	1	555	-
Stipendieutdelning 17/5			
Föredrag i Guldfoajén	1	38	-

VISNINGAR I OPERAHUSET			
Allmänna visningar	250	1 934	-
Gruppvisningar	60	1,687	-
Ingemar Bergman-visningar	73	173	-
Summa visningar	383	3 794	-
Publikdag Bakom kulisserna på Operan 11		352	-

	Antal föreställn.	Antal besökare	Beläggning %
BARN- OCH UNGDOMSVERKSAMHET			
INTRODUKTIONER FÖR BARN			
Guldfoajén/Kungliga foajén			
Loranga, Masarin & ...	3	275	-
Pippi Långstrump	4	504	-
Guldringen	24	1 390	-
Gustav III	1	40	-
Svansjön	2	65	-
Nötknäpparen	9	788	-
Summa introduktioner barn och ungdom	43	3 062	-
SKOLVERKSAMHET OCH LOVAKTIVITETER			
Skolverksamhet	409	9 579	-
Workshops i skolor	6	133	-
Devising Opera	10	292	-
Devising Dance	3	83	-
Lärdagar Devising Opera	4	64	-
Skolgruppsvisningar	35	871	-
Sportlovsvisningar	7	203	-
Musikaliska påskägg:			
- visningar	10	292	-
- konserter	3	340	-
Sommarkollo	2	42	-
Höstlov			
- föreställningar	2	301	-
- konserter	2	260	-
- visningar	17	500	-
Summa skolverksamhet och lovaktiviteter	510	12 960	-
Familjedag 17/5 med Kungliga Baletten			
Diverse balettaktiviteter	7	1 849	-
Visningar	11	329	-
Familjedag 8/11 med Kungliga Operans kör			
Föreställningar	14	2 249	-
Övrigt	8	538	-
Kreativ barnpassning 12/4	1	19	-
Under eftermiddagens föreställning av Gustav III			
Stockholms Kulturfestival			
Blaseiholms torg			
Balettworkshop 16/8	2	60	-
Kulturhuset			
Balettworkshops 15/11	2	80	-
Guldfoajén			
En soprans liv och död	20	496	-
In a Jiffy !	14	389	-
TOTALT Barn & Ungdom	632	22 031	-
Summa föreställningar visningsverksamhet samt besökare			
TOTALT	1 559	240 896	
<i>Föregående år</i>	<i>1 528</i>	<i>236 252</i>	

Nina Stemme (Isolde) i Tristan och Isolde.

Resultaträkning

TKR	Noter	2008	2007
Rörelsens intäkter			
Nettoomsättning	2	80 474	74 638
Statligt driftstillskott	3	383 497	373 188
Summa		463 971	447 826
Rörelsens kostnader			
Övriga externa kostnader	7	-42 577	-41 767
Personalkostnader exkl pensioner	4.6	-309 324	-293 247
Pensioner	5	-65 646	-64 131
Lokalkostnader	12	-50 432	-44 906
Avskrivningar	8	-5 664	-5 543
Summa		-473 643	-449 594
Rörelseresultat		-9 672	-1 768
Resultat från finansiella investeringar			
Ränteintäkter		2 207	1 818
Räntekostnader		0	-17
Resultat efter finansiella poster		-7 465	33
Skatt på årets resultat	9	0	0
ÅRETS RESULTAT		-7 465	33

Balansräkning

TILLGÅNGAR

TKR	Noter	2008-12-31	2007-12-31
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	8	22 687	15 661
		22 687	15 661
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR			
Kortfristiga fordringar			
Övriga fordringar	4	555	6 383
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	10	14 340	11 942
Kassa och bank		44 710	67 803
		63 605	86 128
Summa tillgångar		86 292	101 789

EGET KAPITAL OCH SKULDER

TKR	Noter	2008-12-31	2007-12-31
EGET KAPITAL			
	13		
Bundet eget kapital			
Aktiekapital,			
500 aktier à 1.000 kr		500	500
Reservfond		15 090	15 090
		15 590	15 590
Ansamlad förlust			
Balanserad förlust		-3 697	-3 730
Årets resultat		-7 465	33
		-11 162	-3 697
Extra aktieägartillskott		10 000	10 000
Summa eget kapital		14 428	21 893
Långfristiga skulder			
Räntefritt bidrag i förskott	8	750	2 250
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		12 518	10 467
Övriga skulder		8 161	8 766
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	11	50 435	58 413
		71 114	77 646
Summa eget kapital och skulder		86 292	101 789
Ställda säkerheter			
		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser			
Kungliga Teatern AB:s reservfond		2 346	2 346
Svensk Scenkonst		6 738	6 657
		9 084	9 003

*Leif Aruhn-Solén och
Malena Ernman i Askungen.*

Kassaflödesanalys

TKR	Noter	2008	2007
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN			
Rörelseresultat före finansiella poster		-9 672	-1 768
Statligt investeringsbidrag 1990/1991	8	-1 500	-1 500
Avskrivningar	8	5 664	5 543
Resultat vid försäljning av anläggningstillgångar		-820	0
Erhållen ränta		2 207	1 818
Erlagd ränta		0	-17
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapitalet		-4 121	4 076
Ökning (-) / minskning (+) av kortfristiga fordringar		-570	6 224
Ökning (+) / minskning (-) leverantörsskulder		2 051	-2 509
Ökning (+) / minskning (-) av övriga kortfristiga rörelseskulder		-8 583	3 534
Kassaflöde från den löpande verksamheten		-11 223	11 325
INVESTERINGSVERKSAMHETEN			
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	8	-12 690	-5 878
Sålda materiella anläggningstillgångar	8	820	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-11 870	-5 878
Extra aktieägartillskott	13		10,000
Årets kassaflöde		-23 093	15 447
Likvida medel vid årets början		67 803	52 356
Likvida medel vid årets slut		44 710	67 803

Noter (tkr)

1. Redovisnings- och värderingsprinciper

Kungliga Operans årsredovisning har upprättats enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd. Om inte annat framgår är principerna oförändrade i jämförelse med föregående år.

Löpande driftstillskott från staten intäktsförs i takt med utbetalning.

Övriga intäkter och kostnader i verksamheten redovisas enligt bokföringsmässiga grunder. Detta innebär att föreställningsanknuta kostnader inte periodiseras genom aktivering.

Värdering av inventarier framgår av not 8.

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta.

Fordringar och skulder i utländsk valuta är värderade till balansdagens kurs. Övriga tillgångar och skulder är värderade enligt lägsta värdets princip.

Inkomstskatt redovisas enligt BFNR 2001:1.

2. Nettoomsättning

	2008	2007
Recettmedel	59 493	53 434
Turnéer	2 002	2 302
Övriga intäkter	17 479	17 402
Statligt investeringsbidrag	1 500	1 500
	80 474	74 638

3. Statligt driftstillskott

Driftstillskott	346 654	343 946
Nivåhöjning p. g. a. högre pensionskostnader	36 843	29 242
Skattemässigt är det statliga tillskottet att betrakta som ett skattepliktigt rörelsebidrag.	383 497	373 188

4. Personalkostnader

Ledning & Stab	26 433	27 823
Marknadssektion	17 256	15 889
Teknisk sektion	102 019	98 885
Balettsektion	49 822	49 610
Operasektion	100 199	90 993
Orkestersektion	78 515	77 396
Övrigt	726	-3 218
	374 970	357 378

I personalkostnader ingår löner, arvoden och sociala avgifter samt vissa köpta tjänster som kan betraktas som personalkostnad.

5. Pensionskostnader

Statens Pensionsverk (SPV) har sedan januari 2007 debiterat företagspecifika pensionspremier. Tidigare schablondebiterades premien inom sektorn. Kungliga Operan AB har erhållit 36 843 tkr (29 242 tkr) i nivåhöjning för att täcka delar av denna ökning. AIP premien har under 2008 höjts med 1% till 4,3%.

	2008	2007
SPV Premie	43 809	45 373
AIP Premie	9 031	6 776
Särskild löneskatt på pensioner	12 806	11 982
Kostnad pensioner	65 646	64 131

6. Personalredovisning

Antal anställda

Antal anställda redovisas i årsverken, d.v.s. den tjänstgöring som en heltidsarbetande utför under ett år. Antal årsverken uppgick för tillsvidare- och extraanställda till:

	Tillsvidare *	Extra	2008	2007
Konstnärlig	241.5	42.7	284.2	288.5
Teknisk	178.6	17.5	196.1	191.2
Administrativ	62.5	9.1	71.6	71.6
	482.6	69.3	551.9	551.3

% Kvinnor:

50

% Män:

50

* I kategorin tillsvidareanställda redovisas även personal med förordnanden och ett- respektive flerårskontrakt.

Löner, andra ersättningar och sociala kostnader

	2008	2007
Styrelseordförande	42	25
Övriga styrelseledamöter	98	54
Verkställande direktör	1 357	1 293
Övriga anställda	227 430	214 165
	228 927	215 537
Sociala kostnader inklusive pensioner	124 864	123 495
Övriga personalkostnader	21 179	18 346
Summa	374 970	357 378

I övriga personalkostnader ingår bl. a. inhyrd produktionspersonal, upphovsmanersättningar och utbildning. Pensionskostnader, avgångsvederlag och ersättningar till ledande befattningshavare Styrelseordföranden och övriga styrelseledamöter har inga avtal med Kungliga Operan AB om framtida pension och avgångsvederlag. Verkställande direktören har pensionsrätt enligt förordning (2003:56) om tjänstepension för vissa arbetstagare med ickestatlig anställning, innebärande pension betald av SPV från 60 år, i samband med att VD:s förordnande går ut. Verkställande direktören är förordnad som chef för Kungliga Operan AB t.o.m. 20100331. Verkställande direktörens lön beslutas av styrelsen. I verkställande direktörens anställningskontrakt finns inga villkor om avgångsvederlag.

Följande ersättningar (kr) har utbetalats till styrelse och ledning:

Styrelsen	Ersättning
Bonde Katarina	14 281 kr
Engdahl Horace	14 281 kr
Faxgård Helena t o m 20080423	10 281 kr
Forseke Karin	14 281 kr
Hallberg Dag	14 000 kr
Jakobsson Leif fr o m 20080423	7 430 kr
Låftman Lennart	14 149 kr
Melin Sten t o m 20080423	10 215 kr
Nordström Lars G, ordf.	41 750 kr
Westerberg Stina fr o m 20080423	6 500 kr
VD/teaterchef Franzén Anders	1 357,482 kr
Den konstnärliga ledningen (Tre konstnärliga chefer)	2 035 307 kr

På samtliga ersättningar ovan beräknas pensionskostnader

7. Övriga externa kostnader

	2008	2007
Ledning & Stab	7 535	7 783
Marknadssektion	12 763	14 444
Teknisk sektion	13 378	11 708
Balettsektion	1 309	2 105
Operasektion	3 452	3 125
Orkestersektion	1 963	2 091
Övrigt och sponsorfinansierade kostnader	2 177	511
	42 577	41 767

I övriga externa kostnader ingår bl. a. materialinköp, marknadsföringskostnader, IT-kostnader, bevakning och köpta tjänster. Ersättning till revisorerna består av följande: *ÖhrlingsPricewaterhouseCoopers*: Revisionsarvode 230 (280) tkr och konsultationer 60 (47) tkr. *Riksrevisionen*: Revisionsarvode 0 (30) tkr. Totala revisionskostnader uppgår till 230 (310) tkr.

8. Inventarier

Scenmaskineri

Scenmaskineriet finansierades 1989/90 genom ett räntefritt bidrag i förskott på 30 Mkr kr som regleras genom årliga avräkningar på förskottet med 5 % under en tjugoårsperiod fr.o.m. 1990/91. Scenmaskineriet avskrivs under samma tidsperiod.

	2008	2007
Anskaffningsvärde	31 045	31 045
Årets anskaffning	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	31 045	31 045
Ingående avskrivningar-	-27 164	-25 612
Årets avskrivningar	-1 553	-1 552
Utgående ackumulerade avskrivningar	-28 717	-27 164
Utgående planenligt restvärde	2 328	3 881

Inventarier

Övriga inventarier avskrivs enligt plan med 20% på anskaffningsvärdet.

Ingående anskaffningsvärde	118 428	112 550
Inköp	12 690	5 878
Försäljning	-820	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	130 298	118 428
Ingående avskrivningar	-106 648	-102 657
Försäljning	820	0
Årets avskrivningar	-4 111	-3 991
Utgående ackumulerade avskrivningar	-109 939	-106 648
Utgående planenligt restvärde	20 359	11 780
Summa inventarier	22 687	15 661

9. Skatt på årets resultat

Operan har ett ackumulerat underskottsavdrag om 3 251 569 tkr. Detta åsätts inte något värde då Operan inte har som syfte eller planerar för att skapa väsentliga vinster i verksamheten.

10. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2008	2007
Hyror lokaler	12 484	9 896
Övrigt	1 856	2 046
	14 340	11 942

11. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

Semesterlöneskuld komplöneskuld och retrolöner	6 894	8 654
Sociala kostnader	20 547	18 106
Abonnemang presentkort	15 236	19 407
Övrigt	7 758	12 246
	50 435	58 413

12. Hyresavtal

Operans två större hyresavtal avser Operahuset vid Norrström och verkstäderna i Gäddviken. Det förra är ett s.k. kostnadshyresavtal om ca 26,1 mkr/ år och det senare om ca 20 mkr/år löper till 210630. Under antagandet att båda avtalen löper under 14 år och med 3% som diskonteringsfaktor representerar avtalen ett kostnadsåtagande om ca 500 mkr.

13. Eget kapital

	Aktie kapital	Reserv-fond	Fritt eget kapital	Extra aktie-ägarillskott
Belopp vid årets ingång	500	15 090	-3 697	10 000
Årets resultat			-7 465	
Belopp vid årets utgång	500	15 090	-11 162	10 000

Stipendiestiftelser

Kungliga Operan är förvaltare för följande stiftelser:

Stiftelsen Agda Cecilia Riltons balettfond
 Stiftelsen Bobergs - von Platens Stipendiesamfund
 Stiftelsen Göran Järvefelts Minnesfond
 Stiftelsen John Forsells m fl samfund
 Stiftelsen Järnström - Sundbergs Operastiftelse
 Stiftelsen Kurt Bendix Fond
 Stiftelsen Björnska Fonden
 Stiftelsen Förste Hovkapellmästare Sixten Ehrlings Jubileumsfond
 Stiftelsen Studieledaren Sten Enviks Stipendiefond

Slutbild ur Simson och Delila.

Revisionsberättelse

Till årsstämman i Kungliga Operan AB

Org nr 556190-3294

Vi har granskat årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i Kungliga Operan AB för år 2008.

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen och för att årsredovisningslagen tillämpas vid upprättandet av årsredovisningen. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen och förvaltningen på grundval av vår revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att med hög men inte absolut säkerhet försäkra oss om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter.

En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna.

I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens och verkställande direktörens tillämpning av dem samt att bedöma de betydelsefulla uppskattningar som styrelsen och verkställande direktören gjort när de upprättat årsredovisningen samt att utvärdera den samlade informationen i årsredovisningen.

Som underlag för vårt uttalande om ansvarsfrihet har vi granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhål-

landen i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Vi har även granskat om någon styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen. Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning i enlighet med god redovisningssed i Sverige. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker att årsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen, behandlar förlusten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 18 februari 2009

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Göran Tidström

AUKTORISERAD REVISOR

*Eftersom de gamla
teaterkostymerna
var helt utslitna hade
kostymdesignern
David Walker till
nypremiären våren
2008 av Svansjön
skapat nytt till hela
Baletten, efter 1964
års förlaga.*

Bolagsstyrningsrapport för 2008

Kungliga Operan AB (Operan) är ett av staten helägt aktiebolag med säte i Stockholm, Sverige. Regeringen har bestämt att svensk kod för bolagsstyrning (koden) skall vara en del av regeringens ramverk för ägarförvaltningen. Det innebär att statligt ägda bolag skall tillämpa koden. Grundprincipen är att koden kompletterar statens ägarpolitik.

Denna rapport är inte en del av den formella årsredovisningen och har inte granskats av revisorerna.

Lagstiftning, bolagsordning och andra riktlinjer

Operan har i första hand att tillämpa svensk aktiebolagslag och de regler som följer av att bolaget är ett av staten helägt bolag. Operan skall samtidigt i sin verksamhet följa de bestämmelser som finns angivna i Operans bolagsordning.

Bolagsstämma

Vid den årliga bolagsstämman (årsstämma) utövar aktieägarna sin rösträtt för att, i enlighet med svensk bolagsrättslig lagstiftning och Operans bolagsordning, fatta beslut rörande styrelsens sammansättning och andra centrala frågor. Kallelse till årsstämma skall utfärdas tidigast sex och senast fyra veckor före stämman och skickas till Riksdagens kammarskansli. Riksdagsledamoten har rätt att, efter anmälan till styrelsen senast två veckor i förväg, närvara vid årsstämman och i anslutning till denna ställa frågor.

I samband med årsstämman 2008 valdes två nya styrelseledamöter.

Nomineringsprocessen

Regeringens mål är att styrelsen skall ha hög kompetens och vara väl anpassad till Operans verksamhet, situation och framtida utmaningar.

Val av styrelse

För de av staten helägda bolagen ersätts kodens regler med följande principer som berör nominering av styrelseledamöter och revisorer.

Näringsministern har givits ett särskilt ansvar för styrelsenomineringar.

Nomineringsprocessen drivs och koordineras av enheten för statligt ägande inom Näringsdepartementet. Ett undantag som görs i förhållande till koden är att styrelseledamöters oberoende i förhållande till staten som ägare inte redovisas då det saknas skäl att redovisa denna typ av oberoende med endast en ägare.

Styrelsen har följande sammansättning: Lars G Nordström, ordförande, Katarina Bonde, Horace Engdahl, Karin Forseke, Dag Hallberg, Leif Jacobsson, Lennart Låftman och Stina Westerberg. Ordinarie personalrepresentanter är Magnus Kyhle, Gunilla Markström och Thomas Nylander med Anders Blom och Jan-Erik Wikström och som suppleanter.

Styrelsen och dess arbete

Styrelsen består av åtta stämموvalda ledamöter samt tre personalrepresentanter. Styrelsens ordförande och övriga ledamöter utses årligen. Verkställande direktören ingår inte i styrelsen.

Styrelsen har ett övergripande ansvar för att verksamhetens mål och inriktning uppfylles.

VD och tjänstemän i bolaget deltar vid styrelsens sammanträden som föredragande och sekreterare.

Styrelsen beslutar om en skriftlig arbetsordning samt skriftliga instruktioner avseende dels arbetsfördelning mellan styrelsen och verkställande direktören dels information som styrelsen löpande skall erhålla. Arbetsordningen skall bland annat säkerställa att styrelsen får all erforderlig information.

Inga utskott har utsetts utan samtliga ärenden behandlas av styrelsen i sin helhet.

Under verksamhetsåret 2008 hade styrelsen fem sammanträden, varav ett var förlängt med ett strategiseminarium. Följande ledamöter deltog i alla fem sammanträden: Lars G Nordström, Horace Engdahl, Dag Hallberg, Lennart Låftman och Thomas Nylander.

Katarina Bonde och Karin Forseke deltog i fyra sammanträden. Gunnar Lundberg och Maria Nyström

deltog i två sammanträden och ersattes av Magnus Kyhle och Gunilla Markström.

Helena Faxgård och Sten Melin deltog i ett sammanträde och ersattes vid bolagsstämman av Leif Jakobsson och Stina Westerberg som båda deltog i tre sammanträden. Suppleanter deltar vid styrelsesammanträdena.

En utvärdering av styrelsens arbete görs årligen efter räkenskapsårets utgång.

Revisorerna rapporterar direkt till styrelsen i samband med granskningen av årsbokslutet.

Arvodering av styrelsen

Det totala arvodet till styrelsens ledamöter valda av bolagsstämman beslutades av bolagsstämman.

Personalrepresentanter erhåller ej styrelsearvode. Tabell över samtliga styrelseledamöters ersättning för styrelsearbete framgår av årsredovisningens not 6.

Bolagets ledning

Verkställande direktören (VD) handhar den löpande förvaltningen av bolaget. En skriftlig instruktion fastlägger ansvarsfördelningen mellan styrelse och VD. VD ansvarar för den operativa ledningen tillsammans med av honom utsedda chefer.

VD har ett förordnande som gäller under perioden 2004-2010. Samtliga tre konstnärliga chefer har tidsbegränsade förordnanden.

Revisorer

Vid bolagsstämman den 25 april 2007 valdes Revisionsbolaget Öhrlings PriceWaterhouse-Coopers till revisor för en period om fyra år intill utgången av 2011 med den auktoriserade revisorn Göran Tidström som huvudansvarig och med den auktoriserade revisorn Anders Koch som suppleant.

Internkontrollrapport

Styrelsen ansvarar enligt den svenska aktiebolagslagen och svensk kod för bolagsstyrning för den interna kontrollen. Syftet med den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen är att säkerställa att organisationen följer de lagar och riktlinjer som gäller för bolaget.

Internkontrollrapporten beskriver hur den interna

kontrollen avseende den finansiella rapporteringen är organiserad.

Kontrollmiljön är grunden för den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen. Den innefattar organisation, beslutsvägar, befogenheter och ansvar samt den kultur som styrelse och ledning förespråkar och verkar utifrån och som skapar struktur för övriga delar.

VD är ansvarig inför styrelsen i Kungliga Operan AB att genomföra planer och budget så att uppställda mål uppnås. VD skall löpande informera om resultatutvecklingen och vid större avvikelser underrätta styrelsen och lägga fram förslag till åtgärder.

VD skall tillse att bolagets verksamhet fortlöpande rapporteras till styrelsen enligt gällande riktlinjer och rapportinstruktioner.

En tydlig ansvarsfördelning inom ekonomifunktionen finns. Redovisningsprocessen utvärderas löpande och anpassas så att den överensstämmer med tillämpliga regelverk i form av god redovisningssed, tillämpliga lagar och förordningar samt övriga krav som ställs på koncernens finansiella rapportering. Efterlevnad av policier och instruktioner som påverkar den finansiella rapporteringen granskas löpande och avvikelser rapporteras till ansvarig chef. Uppföljning och kontroll av bolagets verksamhet och ekonomiska ställning mot fastställda mål sker löpande.

Inom ekonomifunktionen genomgår medarbetare kontinuerligt vidareutbildning för att upprätthålla kompetens inom sina respektive områden.

Stockholm den 18 februari 2009

Lars G Nordström, *ordförande*

Ledamöter: Katarina Bonde, Horace Engdahl, Karin Forseke, Dag Hallberg, Leif Jakobsson, Lennart Låftman, Stina Westerberg.

Personalrepresentanter: Gunilla Markström, Magnus Kyhle, Thomas Nylander

STYRELSE

Lars G Nordström ordförande
Katarina Bonde direktör
Horace Engdahl författare
Karin Forseke direktör
Dag Hallberg fd teaterchef
Leif Jakobsson direktör
Lennart Läftman direktör
Stina Westerberg operachef

Anders Franzén VD/teaterchef, föredragande/adjung.
Maria Bratt Vice VD/admin. chef, föredragande/adjung.

Anders Blom operakör, personalrepresentant
Magnus Kyhle, operasolist, personalrepresentant
Thomas Nylander ljusstekniker, personalrepresentant
Gunilla Markström hovkapellist, personalrepresentant
Jan-Erik Wikström hovdansare, personalrepresentant

TEATERCHEF/VD

Anders Franzén VD/teaterchef
Annikki Berg-Kvarby chefssekreterare
Ann-Christin Danhammar projektledare

TEATERLEDNING

Anders Franzén VD/teaterchef
Fredrik Andersson orkesterchef
Ylva Arnold personalchef
Kurt Blomquist teknisk chef
Maria Bratt Vice VD/administrativ chef
Torbjörn Eriksson press- och informationschef
Malin Forkman marknadschef
Ann Lund bitr. balettchef
Marc Ribaud balettchef
Klas Sjöblom bitr. operachef

*Dans till storband för den
maskeradklädda publiken på
Kungliga Operans stora scen.*

OPERAN

Kungliga Operan AB, Box 160 94, 103 22 Stockholm, Org nr 556190-3294.
Telefon: 08-791 43 00. www.operan.se